

Miten se oltais voitu estää?

KERTOMUKSIA RAKENNUSTYÖMAAN TAPATURMISTA

Ratuke-hanke

KERTOMUKSIA RAKENNUSTYÖMAAN TAPATURMISTA

Narratiivinen tutkimus rakennusalan tapaturmista ja niiden merkityksistä ihmisten elämälle
tapaturman kokeneiden kertomana

© Tarja Mäki, Anssi Koskenvesa

ISBN 978-952-92-8205-0 (sid.)

ISBN 978-952-92-8206-7 (PDF)

Kustantaja	Ratuke-hanke, www.ratuke.fi
Kirjapaino	Oy Litoprint Ab, Espoo 2010

Alkusanat

Käsillä oleva teksti on *Miten se oltaisi voitu estää?* -haastattelututkimuksen loppuraportti. Tutkimusidea voitti syksyllä 2009 Ratuke-hankkeen ja Työsuojelurahaston järjestämän ideakilpailun, jossa etsittiin uudenlaisia tutkimusideoita ja lähestymistapoja rakennusalan työturvallisuustutkimukseen.

Tämä tutkimuksen lähtökohtana ovat kertomukset. Tutkimuksen taustalla on ajatus, että ihmiset kuuntelevat ja kertovat mielellään tarinoita, että niiden kautta voidaan jakaa kokemuksia ja että kokemuksista voidaan oppia.

Tutkimuksessa haastateltiin rakennustyömaalla tapaturmaan joutuneita työntekijöitä sekä näiden esimiehiä ja työtovereita. Tarkoituksena oli kartoittaa tapaturman kohdanneiden kokemuksia ja ajatuksia siitä, miten onnettomuuksia voitaisiin ennaltaehkäistä. Tutkimustulokset avaavat näkökulmia siihen, miten tapaturma vaikuttaa ihmisen elämään, miten paluu työelämään onnistuu ja millaisia ongelmia ihmiset kohtaavat arjessaan. Tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, miten rakennusalan tapaturmien ennaltaehkäisyä, turvallisuuskoulutusta ja asennekasvatusta tulisi suunnata ja miten tapaturman kohdanneita voitaisiin tukea paremmin onnettomuuden jälkeisessä elämässä ja töihin paluussa.

Kiitämme Työsuojelurahastoa ja Talonrakennusteollisuus ry:tä hankkeelle osoitetusta rahoituksesta. Kiitämme johtaja Riitta-Liisa Lappeteläistä Työsuojelurahastosta ennakkoluulottomasta tuesta hankkeen toteutukselle ja ohjaukselle sekä koko Ratuke-johtoryhmää saamastamme asiantuntevasta ohjauksesta ja ideoista tutkimuksen suuntaamiseksi. Rakennusyritysten ja -järjestöjen edustajille kuuluu iso kiitos avusta tapaturman kokeneiden henkilöiden tavoittamisessa.

Erityinen kiitos kuuluu kaikille niille rohkeille rakennustyömaiden ammattilaisille, jotka lupautuivat tähän tutkimukseen haastateltavaksi ja antoivat korvaamattoman panoksensa tutkimusaineiston kokoamiseksi. Teidän kertomuksenne ovat ainutkertaisia ja arvokkaita ja niistä syntyivät tämän tutkimuksen tulokset.

Kiitos!

Espoossa 1.11.2010

Tarja Mäki & Anssi Koskenvesa
Mittaviiva Oy

Tiivistelmä

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarjota uusia näkökulmia rakennusalan työturvallisuuden kehittämiseen. Tutkimusaineistoksi kerättiin tapaturman kokeneiden henkilöiden kertomuksia onnettomuuksista ja niistä selviytymisestä. Tutkimusanalyysissa sovellettiin narratiivista analyysia.

Haastateltaviksi valittiin sekä tapaturman itse kokeneita että heidän esimiehiään ja työtovereitaan. Edellytyksenä tapauksen tarkasteltavaksi ottamiseen oli, että tapaturma oli tapahtunut viime vuosien aikana ja henkilö oli kokenut, että sillä oli ollut vaikutusta hänen elämäänsä. Aineisto muodostui lopulta 28 haastattelusta, joiden joukossa oli vakavuudeltaan ja seurauksiltaan hyvin erilaisia onnettomuuksia.

Analyysi tuotti neljä erilaista tyyppikertomusta. Nämä kertomukset on nimetty tässä raportissa ”perustapauksiksi”, ”voittajiksi”, ”häviäjiksi” sekä ”tapaturma-alttiiksi”. **Perustapauksessa** henkilölle sattuu tapaturma, joka ei uhkaa hänen terveyttään tai työkykyään pysyvästi. Sairausloman jälkeen hän palaa takaisin entisiin työtehtäviin. Tapaturmasta voi jäädä jonkinasteinen haitta, mutta se ei estä työskentelyä entisissä työtehtävissä. **Voittajille** tapahtuu vakava tai hengenvaarallinen tapaturma, josta henkilö pitkän sairausloman, kuntoutuksen ja uudelleen koulutuksen kautta palaa työelämään. **Häviäjät** kokevat työmaalla pienehkön tai vakavan onnettomuuden, mutta erilaisten vaiheiden kuten pitkittyneen hoitoonpääsyn tai väärin diagnoosien jälkeen he syrjäytyvät työelämästä. **Tapaturma-alttiille** henkilöille sattuu toistuvasti tapaturmia. He palaavat sairausloman jälkeen tai jopa kesken sairausloman takaisin töihin.

Analyysi ja tulokset osoittavat, että tapaturmat, henkilöt ja kertomukset eivät muodosta yhtenäistä joukkoa, vaan esiin nousee erilaisia elämäntilanteita. Tämä tulisi ottaa huomioon myös tapaturmien ennaltaehkäisevässä työssä ja tapaturmien jälkihoidossa. Tutkimus tarjoaa myös mielenkiintoisia tuloksia siitä, miten pieni tapaturma tai hengenvaarallinen tapaturma ja töiden jatkuminen tai työelämästä syrjäytyminen korreloivat keskenään jopa ristiriitaisesti. Perustapauksissa henkilöt toki palaavat töihin sairausloman jälkeen, mutta muiden kertomusten kohdalla diagnoosin ja hoidon onnistuminen sekä tapaturman uhri ikä korreloivat enemmän työhön paluuseen kuin onnettomuuksien vakavuus.

Analyysi ja tulokset tuovat esiin tapaturmien seurausten kokonaisvaltaisuuden. Kyseessä ei ole vain terveyden menettäminen, vaan pahimmillaan koko elämän luhistuminen. Kuten eräs haastateltu sanoi ”Luut kyllä paranee, mutta kun siinä menee koko elämä...” Tapaturmat aiheuttavat psyykkisiä ongelmia, sosiaalista eristymistä, syrjäytymistä ja jopa itsetuhoisia ajatuksia. Haastatteluissa tulivat voimakkaasti esiin myös perheiden taloudelliset huolet ja tapaturmiin liittyvät vakuutuskorvauskäytännöt.

Onnettomuuden vaikutukset eivät rajoitu vain onnettomuuden kokeneen ihmisen elämään. Onnettomuus vaikuttaa vakavasti myös tapaturman uhrien perheenjäseniin, työtovereihin ja esimiehiin, jotka joutuvat käymään läpi kriisiprosessin alkushokista, syyllisyyden kokemiseen sekä mahdollisen kriisiavun vastaanottamiseen ja lopulta toipumiseen.

Sisällysluettelo

Alkusanat

Tiivistelmä

1. Tutkimuksen tausta ja tavoitteet.....	7
2. Tutkimusaineisto	8
2.1. Tutkimusaineiston hankinta	8
2.2. Haastattelutilanteet	9
2.3. Tutkimusaineiston käsittely	10
3. Kerronnallinen analyysi	11
4. Analyysi ja tulokset.....	13
4.1. Kertomusten kokonaiskulku tapaturmasta tähän päivään	13
4.2. Perustapauksia, häviäjiä, voittajia ja tapaturma-alttiita	17
4.2.1. Olosuhteet työmaalla	17
4.2.2. Tapaturma	19
4.2.3. Välittömät tapahtumat onnettomuuden jälkeen	21
4.2.4. Sairaanhoidto, kuntoutus ja toipuminen	23
4.2.5. Oppi onnettomuudesta itsellä ja yrityksessä	25
4.2.6. Yhteenveto	27
4.3. Tapaturmien syyt.....	29
4.4. Elämä tapaturman jälkeen	30
4.4.1. Taloudellinen taistelu.....	31
4.4.2. Tapaturmien vaikutukset	33
4.5. Esimiesten, työnjohdon ja työtovereiden kokemukset.....	35
5. Tulosten pohdintaa	40

1. Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Kesällä 2009 Ratuke-hanke järjesti rakennusalan työturvallisuutta koskevan ideakilpailun ”*Mistä on hyvät rakennushankkeet tehty?*”. Kilpailun tavoitteena oli löytää uusia, erilaisia tapoja tarkastella rakennusalan turvallisuutta ja kehittää alaa kohti nolla tapaturma –tavoitetta.

Mittaviiva Oy osallistui kilpailuun tutkimusidealla, jossa haastateltaisiin tapaturman kokeneita henkilöitä. Tarkoituksena oli selvittää mm. miten henkilöt tapaturman kokevat, mitä seurauksia siitä on heidän työskentelyynsä tai elämäänsä ja miten heidän näkemyksen mukaan onnettomuus olisi voitu estää. Tutkimusidea osallistui kilpailuun nimellä ”*Miten se oltais voitu estää?*”. Idea valittiin kilpailun voittajaksi ja itse tutkimus toteutettiin Työsuojelurahaston, Talonrakennusteollisuus ry:n sekä Mittaviiva Oy:n rahoituksella talven 2009–2010 aikana.

Idea tutkimukseen syntyi vallitsevasta käytännöstä tutkia ja raportoida työtapaturmia. Työtapaturmailmoituksissa käydään läpi tapaturman perusasiat: missä, milloin, kuka ja miten vahingoittui. Yrityksissä käynnistetään tapaturman johdosta yleensä tutkimus, jossa kartoitetaan tilannetta yrityksen menettelytapojen mukaisesti. Tapaturmien tutkinta- ja raportointikäytännöt eivät kuitenkaan välitä uhrin kokemusta tai näkemystä tapahtumasta. Raportit eivät myöskään valota yksilön toimintaa ja toiminnan perusteluja tilanteessa. Vakavissa tapaturmissa ovat kuitenkin aina taustalla ihmisten ja organisaatioiden toiminnan ongelmat, eivät pelkästään tekniset syyt (mm. Oedewald, Ratuke-seminaarissa, 29.4.09). Analysoitua tietoa siitä, miten rakennusalan tapaturmat vaikuttavat henkilöiden elämään vuosien saatossa, miten kuntoutuminen työkykyiseksi ja paluu työelämään onnistuu tai miten onnettomuus ja siitä mahdollisesti jääneet vammat vaikuttavat henkilön muuhun elämään, on saatavilla vain vähän.

Tämän tutkimuksen tulokset valottavat onnettomuuden kokemusta yksilön tasolla. Tutkimus nojaa oletukseen, että henkilökohtaisten kertomusten kautta voidaan oppia uutta tapaturmista, niiden estämisestä sekä vaikutuksista yksilön elämään. Tätä tietoa ja aineistoa voidaan hyödyntää yksittäisten yritysten ja työmaiden turvallisuustoiminnassa sekä rakennusalan turvallisuuskoulutuksessa ja asennekasvatuksessa eri yhteyksissä.

2. Tutkimusaineisto

2.1. Tutkimusaineiston hankinta

Tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla rakennustyömaalla onnettomuuden kokeneita henkilöitä. Haastateltavat valittiin siten, että onnettomuudet olivat tapahtuneet lähivuosien aikana. Näin varmistettiin se, että tapahtumat ovat kertojalla vielä tuoreessa muistissa ja että työmaiden turvallisuuskulttuuri on vastaa suurin piirtein nykyistä. Tapaturmasta tuli olla seurannut sairauslomaa ja tapaturmalla oli ollut vaikutusta työntekijän toimintaan tai turvallisuusasenteisiin onnettomuuden jälkeen. Laadullisen tutkimuksen perinteiden mukaisesti tutkimusprosessi ja alustavat tulokset ohjasivat aineistonkeruuta, joten kovin tiukkoja reunaehdoja aineiston määrälle tai laadulle ei tutkimuksen alussa määritelty.

Tutkimusta esiteltiin syksyn 2009 Ratuke-seminaarissa. Seminaariin osallistujat kirjasivat salissa kiertävään listaan henkilöiden yhteystietoja, joihin tutkijat voivat ottaa yhteyttä haastateltavien löytämiseksi. Tähän listaan kertyi noin 40 yhteystietoa. Valtaosa haastatelluista henkilöistä löytyikin suoraan tai välillisesti tämän listan kautta. Koko listaa ei edes pystytty hyödyntämään, sillä tutkimuksen haastattelutavoite 25-30 henkilöä täyttyi nopeasti. Lisäksi osa tutkimuksessa haastatelluista henkilöistä otti suoraan yhteyttä tutkijoihin ja ilmoittautui tutkimukseen mukaan kuultuaan siitä jotain kautta.

Haastateltavien halukkuus osallistua tutkimukseen varmistettiin etukäteen puhelimitse. Mikäli henkilö ei vaikuttanut kiinnostuneelta, hänen mieltään ei yritetty muuttaa. Puhelinkeskustelussa osallistujille kerrottiin, mihin tutkimukseen haastattelu liittyy, mitä asioita siinä käsiteltäisiin, miten aineistoa tullaan käyttämään ja miten aineiston luottamuksellisuus varmistetaan. Lisäksi tuotiin julki, ettei haastateltavan tarvitse valmistua haastatteluun. Kaiken kaikkiaan ihmiset olivat hyvin kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Muutama henkilö kieltäytyi haastattelusta sillä perusteella, että onnettomuus tai vamma ei ollut heidän mielestään niin merkittävä, että se olisi vaikuttanut heidän toimintaansa tai elämäänsä millään tavalla.

Tutkimusta ohjasi Ratuke-hankkeen johtoryhmä. Osassa ohjauskokouksista oli myös Työsuojelurahasto edustettuna. Ensimmäisessä ohjauskokouksessa tutkimuksen näkökulmaa päätettiin laajentaa esimiehiin, jotka olivat kokeneet oman alaisensa vakavan tapaturman tai kuoleman työmaalla. Lisäksi ohjausryhmä ehdotti yhden tapauksen tarkempaa käsittelyä siten, että haastateltaisiin uhrin lisäksi esimiehiä, työtovereita, tilaajaa ja muita osapuolia.

Lopullinen tutkimusaineisto koostui 28 kertomusta, joista kahdeksan liittyi samaan tapaturmaa. Neljässä kertomuksessa puhui esimies ja 17 kertomuksessa käsitellään puhujan omaa tapaturmaa. Kaikki kertomukset äänitettiin, mutta yksi nauhoitus epäonnistui teknisesti eikä sitä voitu käyttää aineiston osana huonon äänenlaadun vuoksi.

Tutkimusaineisto on kuvattu tarkemmin taulukoissa 2.1 ja 4.1.

2.2. Haastattelutilanteet

Haastateltavat asuivat eri puolella Suomea. Valtaosaa henkilöistä haastateltiin pääkaupunkiseudulla, mutta haastatteluja tehtiin myös mm. Oulussa, Kuopiossa, Lappeenrannassa, Turussa, Pieksämäellä ja Kauhajoella. Haastattelut tapahtuivat pääsääntöisesti henkilöiden työpaikoilla. Muutamaa henkilöä haastateltiin Mittaviiva Oy:n toimistolla, kahvilassa tai henkilön kotona haastateltavan toivomusten mukaan. Haastatteluajat ja -paikat sovittiin siten, että ne sopivat hyvin haastateltavien omiin aikatauluihin. Haastatteluja tekivät Mittaviiva Oy:stä Tarja Mäki, Anssi Koskenvesa ja Jenni Palomäki.

Tutkija oli valmistellut etukäteen tiettyjä teemoja, joita voitaisiin käydä läpi haastattelutilanteessa. Teemat olivat vain tutkijan tiedossa. Kaikkia etukäteen mietittyjä teemoja ei välttämättä käyty läpi, mutta vastaavasti haastateltavat toivat esiin myös omia teemoja. Alustavia teemoja olivat

- mitä onnettomuudessa tapahtui?
- mitkä tekijät johtivat onnettomuuteen?
- miten onnettomuus olisi voitu estää?
- miten tapahtumat etenivät työmaalla tai sairaanhoidossa?
- mitkä olivat tapaturman seuraukset henkilölle?
- mitkä olivat vaikutukset työskentelyyn tai elämään jatkossa?
- muuttiko onnettomuus omia toimintatapoja tai asennetta turvallisuutta kohtaan?
- muuttiko onnettomuus työmaan, organisaation toimintatapoja tai asennetta?
- opittiinko onnettomuudesta jotain?

Haastattelun alussa käytiin vielä läpi osallistumisen vapaaehtoisuus, anonyymiyys ja mahdollisuus peruuttaa osallistumisesta niin halutessaan. Jokaiselta haastateltavalta pyydettiin kirjallinen tutkimuslupa, jossa pyydettiin lupaa nauhoittaa haastattelu ja käyttää sitä anonyymisti tutkimusaineiston osana. Tutkimukseen osallistuville jaettiin tutkijoiden yhteystiedot siltä varalta, jos he muuttaisivat mielensä osallistumisen suhteen.

Haastattelutilanteissa oli paikalla vain haastattelija ja tutkimukseen osallistuva henkilö. Kukaan osallistujista ei epäröinyt tutkimuslupan antamista ja muutoinkin haastattelutilanteet sujuivat luottamuksellisessa ilmapiirissä. Tyypillinen haastattelu alkoi siten, että tutkija pyysi haastateltavaa kertomaan nauhalle, kuka hän on ja mitä hänelle tapahtui. Tästä alkoi kertomus, johon tutkijan oli yleensä hyvin vähän tarvetta puuttua. Monet kertoivat seikkaperäisesti ja avoimesti, mitä oli tapahtunut ja kuinka se oli heidän elämäänsä vaikuttanut. Haastatteluissa pidettiinkin tärkeämpänä sitä, mitä haastateltava halusi kertoa kuin sitä mitä tutkija oli etukäteen ajatellut käsiteltävän. Niinpä haastateltavat saivat kertoa hyvin vapaasti omassa tahdissaan kertomustaan.

Tallennetut kertomukset eroavat toisistaan puhujan esiinnostamien teemojen, kertomuksen rakenteen ja yksityiskohtien osalta. Myös kertomusten sävy vaihteli suuresti. Osassa kertomuksista itkettiin, osassa naurettiin. Kaikissa niissä oli pohjimmiltaan vakava sävy, vaikka osa haastateltavista sävyttikin kertomuksiaan huumorilla.

Haastattelutallenteiden kesto vaihteli reilusta kymmenestä minuutista liki kahteen tuntiin. Tallenteiden kesto ei sinällään kerro tutkimuksen kannalta mielenkiintoisen aineiston määrästä. Lyhyessä haastattelussa saattoi olla paljon mielenkiintoisia puhetta ja pitkä nauhoitus voi sisältää tutkimuksen kannalta toisarvoista keskustelua. Kaikista haastatteluista löytyi arvokasta antia tutkimusanalyysiin. Nauhoitettua aineistoa kertyi lähes 17 tuntia.

2.3. Tutkimusaineiston käsittely

Haastattelunauhoitukset litteroitiin eli kirjoitettiin auki sanasta sanaan. Litteroinnin yhteydessä karsittiin pois puhe, joka ei ollut tutkimuksen kannalta mielenkiintoista. Litteroimatta jätettiin mm. tutkijan kysymykset ja kommentit sikäli kuin ne kävivät ilmi haastateltavan puheesta. Samalla puheesta poistettiin tunnisteita ihmisiin, yrityksiin, työmaihin, sairaaloihin ja tapaturmiin anonymiteetin varmistamiseksi. Litteroitua aineistoa kertyi 130 sivua (Calibri pt 11, riviväli 1).

Litteroitu teksti jaettiin lyhyisiin puhuntoihin ja vietiin tietokantaan analyysin helpottamiseksi. Puhuntoja tietokantaan kertyi noin 900 kpl. Jokaiselle puhunnalle määriteltiin teema, johon puhunta liittyi, sekä muita määreitä analyysin edetessä. Teemat ja niihin liittyvät puhunnat on esitetty taulukossa 2.1.

Taulukko 2.1 Puhuntojen määrä ja jakautuminen teemoittain.

Teema	Puhuntojen lukumäärä
Tapaturmaa ja sitä edeltävää aikaa käsittelevät teemat	
Tilanne työmaalla tapaturman sattuessa	71
Oma asema työmaalla	26
Työturvallisuustaso työmaalla	120
Onnettomuuden estäminen	18
Tapaturma	84
Onnettomuuden syyt	46
Yhteensä	365 (34 %)
Tapaturman jälkeisiä tapahtumia käsittelevät puhunnat	
Akuutit tapahtumat onnettomuuden jälkeen	40
Tunnelmat tapaturmahetkellä	22
Tapaturmaan liittyvät ajatukset	37
Tapaturman aiheuttamat vammat	15
Sairaanhoito	47
Sairausloma	24
Paranemisprosessi	22
Henkinen apu	19
Tiedonkulku tapaturman yhteydessä	28
Tapaturman ja onnettomuuden seuraukset	73
Töihin paluu	28
Työkyky	7
Työtoverit, perheenjäsenet	43
Asenne, asenteiden muutokset	26
Onnettomuuden käsittely yrityksessä	34
Rehellisyys	9
Oikeuskäsittely	54
Vakuutuskorvaukset	44
Oppi onnettomuudesta	97
Tulevaisuus	22
Muu	10
Yhteensä	701 (66 %)

3. Kerronnallinen analyysi

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään narratiivista eli kerronnallista analyysia. Tutkimusaineistoa käsitellään siis kertomuksina tapahtuneesta ja sen seurauksista.

Kerronnallista tai narratiivista analyysia on sovellettu hyvin vähän rakennusalan tutkimuksissa, sillä teknisillä aloilla tutkimusperinteet suosivat kvantitatiivisia tutkimus- ja analyysimenetelmiä. Tässä tutkimuksessa päädyttiin narratiiviseen lähestymistapaan aineiston kerronnallisen luonteen vuoksi.

Kertomuksia, tarinoita, elämäkertoja tai muistelmia on tutkittu viime vuosien aikana esimerkiksi yhteiskuntatieteissä, kasvatustieteissä, psykologiassa tai terveyden ja sairauksien tutkimuksessa. Näissä tutkimuksissa kyse on kertomuksista ja niiden paikasta ihmisen elämässä. Kertomus on vuorovaikutuksen väline, sillä kertomalla jaetaan ja tehdään ymmärrettäväksi kokemuksia. Hyvärinen (Kerronnallinen tutkimus, Matti Hyvärinen, 2006) varoittaa kuitenkin luottamasta romantiikan harhaan, jossa uskotaan pääsevämme kiinni yksilön subjektiiviseen kokemukseen ja sisäiseen maailmaan. Kertomuksia ei tulekaan kuunnella pelkästään yksityisinä, subjektiivisina asioina, vaan niissä nousevat esiin kulttuurin tuottamat jäsenyydet. Puhuja voi haastattelussa saattaa todeta esimerkiksi, että ”kaikki tapaturmat ovat estettävissä”, mutta tämä voi osoittautua ulkokohtaisesti opituksi ajatukseksi, joka ei saa tukea muusta puheesta.

Puhekielessä synonyymeinä käsitettävien kertomuksen ja tarinan välillä nähdään tieteellisessä analyysissa ero. Tarina on kertomuksen ilmaisema tapahtumakulku. Samasta tarinasta voi olla siis monta toisistaan eroavaa kertomusta. Tässä tutkimuksessa ero on ilmeinen tarkasteltaessa yhden tapaturman ympäriltä kerättyjä kertomuksia. Tarina ja kuvattu onnettomuus on sama, mutta kertomus muuttuu sen mukaan kuka sitä kertoo.

Kerronnallinen tutkimus on laadullista tutkimusta. Laadullisella tutkimuksella ei pyritä numeerisiin tai tilastollisiin tuloksiin. Tässäkään tutkimuksessa ei pyritä tekemään kvantitatiivisia johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, kuinka monessa onnettomuudessa syy on olosuhteissa tai kuinka moni tapaturma johtaa työelämästä poisjäämiseen. Sen sijaan aineistosta haetaan yhteisiä ja erottavia piirteitä kertomusten vaiheista tai puheen sisällöstä.

Narratiiviselle analyysille ei ole löydettävissä yhtä ja ainoaa tapaa, jolla se aina toteutettaisiin. Matti Hyvärinen esittää neljä perusmallia, joilla narratiivinen tutkimus voidaan tehdä. Näitä ovat

1. Kertomusten luenta temaattisesti tai sisällön analyysi
2. Kertomusten luokittelu kokonaiskuvan perusteella
3. Kertomuksen yksityiskohtien analyysi
4. Kertomusten vuorovaikutuksellinen analyysi.

Tässä tutkimuksessa aineistoa analysoidaan sekä temaattisesti että kertomusten kokonaiskuvaa tarkastellen.

Temaattisen analyysin osalta on vaarana sortua liian mekaaniseen analyysitapaan, jossa puhunnat irtautuvat itse kertomuksesta ja sen vaiheista. Kertomusten kokonaiskuvan hahmottaminen on aina pidettävä mielessä analyysia ja johtopäätöksiä tehtäessä.

Kokonaiskuva-luokittelun tyypillisenä esimerkkinä voidaan pitää esimerkiksi Arthur W. Frankin (1995) analyysia vakavasti sairaiden ihmisten tarinoista, jossa tarinat jaettiin kolmeen ryhmään: toipumistarinat, kaaostarinat ja etsintätarinat. Toipumistarinan juoni eteni yksinkertaistaen ”Eilen olin terve, tänään sairas, huomenna taas terve”. Kaaostarinassa, jos kertominen on ylipäättään mahdollista, eletään keskellä taudin kurimusta ja ilman tulevaisuutta. Etsintätarinassa kohtalokkaan sairauden kriisi pakottaa arvioimaan elämää uudelleen. Sairauden jälkeen ja sen kamppailemisen kautta elämä voi ikään kuin kirkastua, muuttua syvemmäksi.

Tässä tutkimuksessa kertomuksia tarkastellaan ensin kokonaisuuksina kronologisine vaiheineen tai sisällöllisine teemoineen. Näin tarkastellaan koko kertomuksen kaarta alusta loppuun. Kokonaiskuvan perusteella tunnistetaan erilaisia tyyppikertomuksia. Seuraavaksi tarkastellaan eri tyyppikertomuksia teemoittain vertaillen. Tämän jälkeen tarkastellaan tiettyjä teemoja kuten tapaturmien syitä ja seurauksia koko aineiston pohjalta. Lopuksi käydään läpi työtovereiden ja esimiesten kertomuksia niiltä osin kuin ne poikkeavat tapaturman kokeneiden henkilöiden kertomuksista.

Tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseksi analyysia pyritään kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ja aineistosta pyritään antamaan riittävästi tekstinäytteitä. Näin lukija voi itse arvioida analyysin etenemistä ja luotettavuutta, esimerkiksi sitä vastaavatko aineisto, analyysi ja tehdyt johtopäätökset toisiansa.

4. Analyysi ja tulokset

Luvussa 4.1. tarkastellaan omakohtaisia onnettomuuskertomuksia kolmivaiheisesti: 1) mitä kertojat puhuvat työmaan turvallisuustasosta, 2) mitä he kertovat onnettomuuden vakavuudesta sekä 3) siitä miten työhön palaaminen onnistui. Näin pyritään tunnistamaan erilaisia kertomuksen kulkuja eli tyyppikertomuksia.

Luvussa 4.2. tarkastellaan näitä tyyppikertomuksia teemoittain. Teemojen sisältöä vertaillaan eri tyyppikertomusten välillä. Näin pyritään tunnistamaan eroja ja yhtäläisyyksiä eri kertomusten välillä.

Luvussa 4.3. tarkastellaan tapaturmien syitä ja seurauksia koko aineiston pohjalta.

Luvussa 4.4. käydään läpi työtovereiden ja esimiesten kokemuksia. Tällöin tutkitaan millaisia tapaturman kokeneiden henkilöiden kertomuksista poikkeavia teemoja niissä nousee esiin.

4.1. Kertomusten kokonaiskulku tapaturmasta tähän päivään

Kaikki aineistossa olevat kertomukset sisältävät kronologista kuvausta tapahtumahetkestä, tapaturmasta ja siitä seuranneista tapahtumista. Kukin haastateltu kävi kertomuksessaan läpi

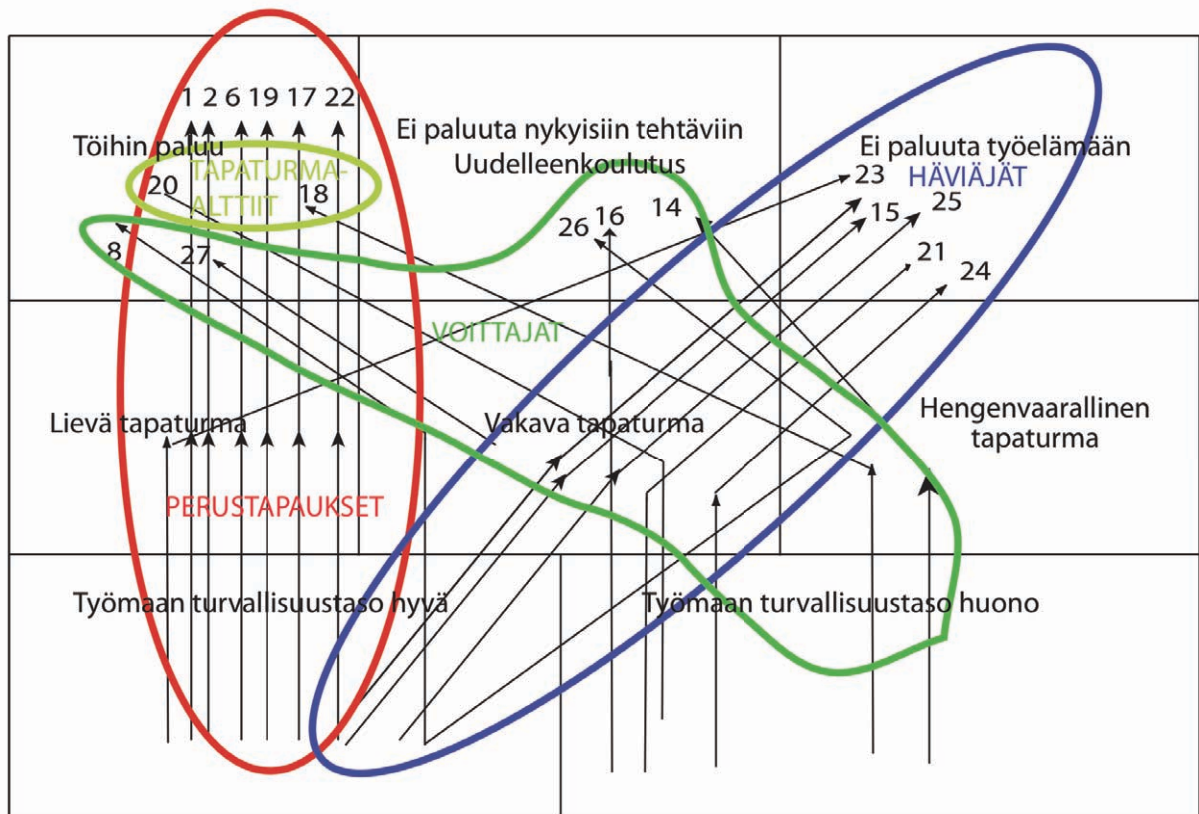
- millaisissa olosuhteissa ja työtehtävissä tapaturma oli tapahtunut,
- millaisia vammoja tapaturmasta aiheutui,
- kuinka hän pääsi sairaalahoitoon,
- millaista hoitoa hän sai,
- miten sairausloma ja kuntoutusaika sujuivat,
- kuinka paluu työelämään sujui tai vaihtoehtoisesti kuinka hän siirtyi uudelleen koulutettavaksi tai jäi työelämän ulkopuolelle ja
- mitä hän oppi onnettomuudesta.

Osa haastatteluista ottaa kantaa myös siihen, miten yhteistyö vakuutuslaitoksen, työtovereiden tai esimiesten kanssa on sujunut, sekä siihen millaisia vaikutuksia tapaturmalla on ollut henkilön sosiaaliselle tai henkiseen hyvinvoinnille, miten tapaturmaa on käsitelty yrityksessä ja onko siitä mahdollisesti opittu.

Kertomusten kokonaiskulkua analysoidaan vertaamalla eri kertomusten kuvausta

- 1) työmaansa turvallisuustasosta ennen onnettomuutta tai onnettomuuden aikana
- 2) tapaturman vakavuudesta tai siitä aiheutuneista vammoista sekä
- 3) paluusta työelämään, uudelleen koulutukseen tai työelämän ulkopuolelle jäämisestä.

Edellä kuvattuja vaiheita vertaamalla syntyy kertomusten kokonaiskulku, joka on esitetty kuvassa 4.1. Kuvassa esitetään vain omakohtaiset tapaturmakertomukset, ei esimiesten tai työtovereiden kertomuksia. Kukin kertomus on merkitty kuvaan omana nuolenaan ja nuolen kärjen kohdalla on numero, joka vastaa tiettyä kertomusta. Sama numerointi toistuu myös muussa analyysissä ja aineistoviittauksissa. Kuvaa ”luetaan” alhaalta ylöspäin.

Kuva 4.1 – Kertomusten kokonaiskulku. Omakohtaisissa tapaturmakertomuksissa on kuvattu työmaan turvallisuustasoa, tapaturman vakavuutta sekä henkilön töihin paluuta. Värillisillä ympyröillä on korostettu erilaisia tyyppikertomuksia.

Punainen: hyvä työmaan turvallisuustaso – lievä tapaturma – töihin paluu => perustapaus. Vihreä: hyvä tai huono työmaan turvallisuustaso – vakava tai hengenvaarallinen tapaturma – töihin paluu tai uudelleen koulutus => voittajat.

Sininen: hyvä turvallisuustaso – lievä tai vakava tapaturma – ei paluuta työelämään => häviäjät.

Vaaleanvihreä: Toistuvat tapaturmat => tapaturma-alttiit.

Työmaan turvallisuustaso

Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet kommentoivat työmaansa työturvallisuustasoa. Osa piti työmaan turvallisuustasoa hyvänä:

Oli teline kunnossa. Minä oon aina pitäny huolen siitä mihinkä minä meen ni se on kunnossa, vaikka siinä tulis ilmiriita. H15

Ja osa huonona:

Ei kaiteita eikä mitään valjaita eikä mitään muutakaan. H14

Nämä puhunnat määrittävät kunkin kertomuksen (kuvassa nuolen) lähtöpisteen 'Työmaan turvallisuustaso hyvä' tai 'Työmaan turvallisuustaso huono'.

Tapaturman vakavuus

Kukin haastateltu henkilö kertoi tapaturmastaan ja kuvasi saamiaan vammoja. Monetkaan heistä eivät suoraan ottaneet kantaa kuinka hengenvaarallinen, vakava tai lievä heidän tapaturmansa oli. Tutkija on

tehnyt esitetyn jaottelun aineistolähtöisesti. Jako ei noudattele mitään valmista tapaturmajaottelua, mutta se palvelee tutkimuksen analyysia riittävällä tarkkuudella.

Lievällä tapaturmalla tässä tarkoitetaan tapaturmaa, joka ei välittömästi uhkaa henkilön liikuntakykyä tai henkeä. Tällaisia ovat tässä aineistossa esimerkiksi erilaiset sormi- ja käsivammat tai nilkan nyrjähdykset.

mä kädellä tönäsin ja samalla se lipsahti sormet sinne rakoon ja se putos alas ja sormet jäi rakoon. Kolme sormee meni poikki. H1

Vakavilla tapaturmilla tarkoitetaan tässä tapaturmia, joista voisi seurata pysyvä vamma kuten halvaantuminen tai raajojen pysyvä vamma. Tällaisia ovat tyypillisesti putoamisonnettomuudet.

siellä oli irtonainen lauta siel kattopuiden päällä ja minä vein niitä tikkaita myöden sinne tavaraa ja otin sitä laudasta kiinni ja se ei olluakaan missään kiinni ja sillan minä tulin sieltä alas. H21

Hengenvaarallisia tapaturmia tässä aineistossa ovat putoamiset, jotka uhkaavat välittömästi tapaturman kokeneen henkeä. Putoamiskorkeudet ovat olleet näissä niin suuria, että on ollut suorastaan ihme, että onnettomuuden uhri on edelleen elossa.

Kerkesin tajuamaan, että putoan. ...kuoleeks tähän maahan sit loppujen lopuks vai ei.... niin pahat vammat, että ei voi ottaa helikopterin kyytiin. Valu verta suusta ja sit mulla oli tää silmä kokonaan pullahtanu melki ulos ja muuta. H14

Paluu työelämään

Kolmantena vaiheena määritellään tapaturman kokeneen henkilön tämän hetkinen tilanne työelämään paluun näkökulmasta. Tapaturman kokenut on joko palannut takaisin työelämään sairausloman jälkeen tai hän on päätenyt uudelleen koulutettavaksi, koska vammat estävät paluun entisiin tehtäviin. Henkilö voi myös olla syrjäytynyt työelämästä tai siirtynyt esimerkiksi eläkkeelle tapaturman aiheuttamisen vammojen vuoksi. Kukin haastateltu kertoo tilanteestaan haastatteluissa omin sanoin.

Ei rampaa oteta töihin, sanottiin suoraan. Olisin muuten päässy kahteen paikkaan mutta sitten tuli ilmotus että selkävika ni vedettiin risti eteen. H15

Näitä vaiheita tarkastellen kuvasta 4.1 erottuu erilaisia kertomuksen kulkuja. On niitä, jotka ovat kokeneet oman työmaansa turvallisuustason hyväksi, heille on tapahtunut ns. lievä tapaturma, josta he ovat palanneet takaisin työelämään sairausloman päätyttyä. Näissäkin tapauksissa on ollut kysymys kuitenkin useamman viikon mittaisista sairauslomista. Kutsutaan tätä ryhmää (1, 2, 6, 17, 19, 22) jatkossa ”perustapaus”-kertomuksiksi.

Kuvassa näkyy myös viiden kertomuksen (15, 21, 23, 24, 25) ryhmä, jossa työmaalla on sattunut vakava tai lievä onnettomuus, mutta henkilöt eivät ole sairauslomien jälkeen palanneet työelämään. Tätä ryhmää kutsutaan jatkossa nimellä ”häviäjät”.

Lisäksi kuvassa erottuu ryhmä kertomuksia (8, 14, 16, 17, 26), jossa henkilöt vakavan tai hengenvaarallisen tapaturman jälkeen palaavat takaisin työelämään ja uudelleen koulutuksen kautta uusiin työtehtäviin. Tätä ryhmää kutsutaan jatkossa ”voittajiksi”.

Kuvaan jää jäljelle kaksi kertomusta (18, 20), jotka eivät kuulu edellä kuvattuihin ryhmiin. Nämä kertomukset eroavat siinä, että näissä kertomuksissa tapaturmat toistuvat. Henkilöille on tapahtunut monta onnettomuutta työvuosien aikana. Tätä ryhmää kutsutaan jatkossa ”tapaturma-alttiiksi”.

Mistähän sitä nyt sitten lähtis? Oisko mulla vasen olkapää ja pää ainoot paikat mitä ei oo vielä leikattu. H18

Taulukko 4.1 Haastatteluaineisto. Harmaalla merkityt henkilöt ovat esimiehiä ja työtovereita. Esimiesten, työnjohdon ja työtovereiden kertomuksia analysoidaan luvussa 4.5.

Henkilö	Työtehtävä	Haastattelun kesto	Puhuntojen määrä	Kertomustyyppi
1	Nosturiasentaja	35:25	30	Perustapaus
2	Kirvesmies	28:45	29	Perustapaus
3	Työnjohtaja	36:46	45	-
4	Esimies	33:18	55	-
5	Työnjohtaja	20:09	29	-
6	Kirvesmies	27:50	27	Perustapaus
7	Esimies	56:00	41	-
8	Telinetyöntekijä	32:55	32	Voittaja
9	Tilaaja	20:53	32	-
10	Valvoja	54:04	13	-
11	Työtoveri	51:09	31	-
12	Työnjohtaja	1:15:32	50	-
13	Työnjohtaja	56:44	27	-
14	Vesikateasentaja	57:20	37	Voittaja
15	Rakennusmies	54:28	48	Häviäjä
16	Betonielementtien valmistus	33:59	48	Voittaja
17	Rakennusmies	12:44	16	Perustapaus
18	Nosturiasentaja	39:55	52	Tapaturma-altis
19	Mittamies	11:53	14	Perustapaus
20	Betonielem.asentaja	16:19	25	Tapaturma-altis
21	LVI-työt	30:33	25	Häviäjä
22	Rakennusmies	15:09	19	Perustapaus
23	Maalari	28:12	21	Häviäjä
24	Mittamies	1:44:52	24	Häviäjä
25	Rakennusmies	45:58	22	Häviäjä
26	Rakennusmies	24:06	46	Voittaja
27	Työmaapäällikkö	18:10	28	Voittaja
Yhteensä		16:45:08	866	

Taulukossa 4.1. on esitetty ammattiryhmät, haastattelujen kesto, puhuntojen määrä sekä tyyppikertomukset kunkin haastattelun osalta. Edellä kuvattu tyyppikertomus-jaottelu koskee vain omakohtaisia tapaturmakertomuksia, ei esimiesten tai työtovereiden kertomuksia.

4.2. Perustapauksia, häviäjiä, voittajia ja tapaturma-alttiita

Kuten edellisessä luvussa todettiin kertomusten kulkuja vertailemalla aineistosta on löydettävissä neljä tyyppikertomusta:

Perustapaus	Lievän tapaturman ja sairausloman jälkeen henkilö palaa takaisin entisiin työtehtäviinsä.
Häviäjä	Lievä tai vakava tapaturma aiheuttaa työkyvyn menettämisen tai muutoin työelämästä syrjäytymisen.
Voittaja	Hengenvaarallisen tai vakavan tapaturman jälkeen henkilö palaa entisiin tai uudelleen koulutuksen kautta uusiin tehtäviin.
Tapaturma-altis	Toistuvia tapaturmia ja paluu entisiin työtehtäviin.

Tässä analyysivaiheessa tarkastellaan kertomusten vaiheita, esiinnousseita teemoja ja niihin liittyvää puhetta eri tyyppikertomuksia vertaillen. Kaikki kertomukset noudattivat kronologista kulkua. Puhuttiin tilanteesta työmaalla, tapaturmasta, sen välittömistä seurauksista, sairaanhoidosta, sairauslomasta, kuntoutuksesta sekä töihin paluusta ja tulevaisuuden näkymistä.

Perustapaus-kertomuksen aineistoa edustavat kertomukset 1, 2, 6, 17, 19 ja 22. Näissä kertomuksissa koetaan lievä tapaturma, josta sairausloman jälkeen palataan entisiin työtehtäviin.

Häviäjiä ovat kertomukset 15, 21, 23, 24 ja 25. Näitä yhdistää lievä tai vakava onnettomuus joka johtaa syrjäytymiseen työelämästä. Joukossa on sekä isoja että pienien yritysten työntekijöitä.

Voittajiksi valikoituivat kertomukset 8, 14 ja 26. Näitä yhdistäviä tekijöitä ovat hengenvaarallinen onnettomuus sekä paluu työelämään uudelleen koulutuksen kautta.

Tapaturma-alttiiden kertomuksissa korostuu se, että onnettomuuksia on sattunut työvuosien varrella useita. Näitä edustavat aineistossa kertomukset 18 ja 20.

Nyt tarkastellaan miten kukin tyyppikertomus käsittelee olosuhteita työmaalla, tapaturmaa, välittömiä tapahtumia onnettomuuden jälkeen, sairaanhoitoa, kuntoutusta ja toipumista sekä onnettomuudesta oppimista itsellä tai yrityksessä.

4.2.1. Olosuhteet työmaalla

Perustapaus

Kaikki perustapauksen haastatellut pitivät työmaansa turvallisuustasoa hyvänä. Osa pystyi vertailemaan eri yrityksiä ja koki omassa yrityksessään turvallisuuden olevan keskeisellä sijalla.

Minusta tää on ainakin ensimmäinen firma missä on todellakin panostettu tähän työturvallisuuteen... Pittää kyllä hattua nosta suuresti, että on panostettu. Monessakkaan firmassa siihen ei hirveesti kiinnitetä huomio. H22

Häviäjät

Häviäjien mielipiteet työmaiden turvallisuustasosta jakautuivat. Oli niitä työmaita, joissa asiat olivat kunnossa tai ainakin puhuja itse vakuutti pitävänsä huolta omien työvälineidensä ja telineidensä kunnosta. Joukossa on kuitenkin myös työmaita, joissa asiat eivät olleet kunnossa, vaan turvallisuusasioita katsottiin läpi sormien.

Kyllä meillä oli tosi hyvä työturvallisuustaso. Ei viittitty missään luistaa siinä mielessä. Tosi hyvät. H25

Joskus siellä työmaalla lojuu vaaranpaikat parikin viikkoo saattaa lojua, saattaa lojua kuukaustolkullakin suojaamatta joku semmonen juttu, josta aatellaan, että ei tosta nyt ihan henki mee, jos tonne mätäkääntää. Semmosta vähän välinpitämättömyyttä. H24

Osassa kertomuksista turvallisuustason seurantaan suhtauduttiin kriittisesti. Koettiin, että ennalta ilmoitetut turvallisuustarkastukset eivät kerro totuutta, koska niihin valmistaudutaan mm. siivoamalla työmaata tarkastuksia varten.

Ja mun mielestä toi valvonta pitäis ainakin rakennusalalla olla yllättäviä valvontaishuja. Eikä mitään ilmoiteta viikkoo ennen, että siivotaan siellä. Se on niin silmänlumetta ku olla ja voi. Mä oon niin... ärsyttää. Näytetään muka hyviä lukemia, todellisuus se on ihan 3, 4 tasolla. H15

Voittajat

Voittajat kuvasivat työmaiden turvallisuustasoa huonompana. Kaikki eivät kommentoineet työmaan yleistä turvallisuustasoa ollenkaan, mutta osan onnettomuuksista voi katsoa johtuneen selkeistä turvallisuuden laiminlyönneistä.

Ei kaiteita eikä mitään valjaita eikä mitään muutakaan. H14

Joo kyllä sen (suojan) huoltomiehet korjasivat useaan otteeseen. Se vähän aikaa toimi ja sitten siinä ei ollu sitä purunpoistojärjestelmää enää sirkelissä ni se sitten tukkeutu ja ei sitten toiminu enää. H16

Tapaturma-alttiit

Tapaturma-alttiit eivät ottaneet kantaa työmaidensa työturvallisuustasoon. Sen sijaan he molemmat toivat esiin puutteet omassa työturvallisuuskäyttäytymisessään. Henkilökohtaiset suojaimet koettiin työtä haittaavana ja työssä oli tapana ottaa riskejä. Työn vaarallisuuteen oli totuttu ja vaaran katsottiin kuuluvan osana rakennustyöhön. Kun oli kiire, tehtiin hommia vauhdilla ja riskeistä välittämättä.

Ei ollut valjaita. Se hidastaa niin sitä hommaa, että ei niitä tuu oikein pidettyä. Vähä ku tekis rauhallisemmin ja ei ottais turhia riskejä. Mä oon niin pikainen luonne ni.. H18

Siihenkin tottuu. Sitä on periaatteessa hengenvaarassa joka päivä. Tosi usein niin läheltä piti että. Sitten sen hetken aikaa muistaa. Kyllä siinä sitten 5 minuuttia on. Ei sitä sitten sen jälkeen enää (muista). H18

Tietysti vähän liian uhkarohkee olen. Ni siinä on sitä kanssa, että kiire tulee ni sillon mä lähdän meneen ja ei siinä oo enempää. Sillon mennään. Tää rakennusala tuntuu olevan nii... (kiireinen) H20

4.2.2. Tapaturma

Perustapaus

Perustapauksen edustajat kuvasivat tapaturmaa ja siihen liittyviä tapahtumia melko lyhyesti. Tapaturma kuvattiin tyypillisesti normaalin työn ohessa tapahtuneena asiana tai inhimillisenä virheenä, johon ei esitetty mitään erityistä syytä.

Sahasin semmosii 60 cm pitkii viiloja siihen ja jostain syystä tungin peukalon sinne terään. H6

Sit jotenkin vaan hanska lipes siitä ja (sirkkeli) silpasi siitä peukalosta kulmaa. H2

Villakollia olin sinne kantamassa ja suojasin tota ikkunaa siellä ulkopuolelta ni jalat lähti vaan alta siinä pihalla. Sitten jalka taistui sivulle ja sitten jotenkin pyörähti siitä vielä, nivelsiteet meni. H22

Häviäjät

Häviäjätkään eivät kuvailleet tapaturmaa kovin seikkaperäisesti. Puheessa tuotiin esiin kuitenkin selityksiä tapahtuneelle: hankala kääntyä, suojaamaton monttu, kiire. Kaikki tapaukset olivat putoamisonnettomuuksia. Putoamiskorkeus vaihteli 60 cm:stä useaan metriin.

Se tuntu niin hankalalta lähtee peruuttamaan sitä kottikärryä siinä telineellä. Ni mä rupesin kääntämään sitä kottikärryä ympäri siinä telineellä sitten ja eikäs ollenkaan huomasin vaan, että jalkojen alla on tyhjää, että nyt mennään. H25

...sitten putosin semmoseen hissin perusmonttuun, joka on ihan 1.5 metriä syvä. Suojaamaton monttu. H24

... siinä kiireessä sit pukin päältä telineeltä otin sivuaskleen ja tuln alas pukilta. H23

Voittajat

Voittajista osa käsitteli tapaturmaa, tilannetta ja ajatuksiaan tapahtumahetkellä laveammin kuin muut kertojat. Näissä tapauksissa kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat putoamisonnettomuuksia, joissa putoamiskorkeus oli useita metrejä. Näissä tapaturmissa kuoleman tai halvaantumisen vaara oli välitön. Yksi kertoja ei muistanut itse tapaturmasta mitään. Toiset puolestaan kertovat siitä, kuinka putoamisen aikana elämä kulkee filminä silmien ohi.

Mä otin tota noin ni kiinni, sit se helppas sieltä yläpäästä ja sit putosin siitä niskoilleni alas (4 metrin korkeudelta). ... siinä oli sit taas sen trukkilavan vieressä, oli tiiliä kasattu ja jotain rautoja pystyssä vähän matkan päässä. Et oli se semmonen tuuri. ...matka kesti hyvin kauan. Työkaveri sano, ettei sinä kestäny kauaa. Kyllä se kauan kesti. Mä vaan odotin, että koska sattuu. H8

... ja sit mä kompastuin siihen katon reunaan ja tipuin siitä sit alas. Se on hyvin pitkä aika pudota tollasesta. Kyllä siinä, niinku monet on sanonu, elämä vilahti silmissä, et kyll se, kyllä siinä oikeesti tapahtuu niin. Se niinku pysähtyy se aika siks hetkeks tai se niinku se tuntu hetkeltä. Varmaan ihan niinku pieni näpsähdys, mutta se tuntu ihan niinku itteni mielestä varmaan joltain minuutilta se (putoamisaika). Siis sinänsä enemmänkin. (Mietti) että voi helvetti mitä tuli tehty. Mut sitten tota sen jälkeen sitten, (tuli mieleen) kuinka hyvin elämä tai siis kuinka hyvä elämä on siihen asti ollu. Sä näät vaan kaikki hyvät asiat, ne menee silmissä ohi ja seuraava olikin tömähdys siihen maahan. H14

Oikeestaan aika pahasti meinas käydä ja tipuin tikailta ja siinä rytäkässä sattui tavaraa tippuu päälle. Siitä sitten ittellä ei o mitään muistikuvia siitä tapahtumasta. Mulla ittellä on seuraavat muistikuvat puoltoista viikkoo siitä ku heräsin (teho-osastolla) niin. H26

Tapaturma-alttiit

Tapaturma-alttiiden kertojien oli vaikea päättää mistä tapaturmasta he puhuisivat, joten he kuvasivat lyhyesti useampaa tapaturmaa, jotka olivat sattuneet vuosien kuluessa.

Joo mulla on molemmat polvet leikattu. Vasemmasta polvesta on poistettu kaikki mitä sieltä voi enää poistaa, että se toimii jotenkin. Jalkapöydän luuta on mennyt poikki. Sääriluu on joskus, se vain murtui, se ei ollu kauaa kipsissä. Toi vasen polvi mikä meni silloin, kun mentiin ambulanssilla. No, kylkiluita on mennyt useempia. Sormet on vähän väliä poikki jostakin. Tää kyynärpää leikattiin vuosi sitten suurin piirtein. Olkapää leikattiin nyt toukokuus. Mitäs kaikkea ollu..? No, kaiken maailman nivelsiteitä ja tuollasia nyt menee vähän väliä, että ei noita oo oikein laskenutkaan. Oon vähän vahinkoaltis. H18

Putosin kolme metriä silleen meni harjateräs tonne (lahkeen sisään) ja siitä kellarin suoraan olkapää edellä ja taju pois sinne monttuun. ...seuraava nyt tapahtu. Tämmönen korokevalu tehty, siihen laitettu koolinki. Mä tulin kävelin ja se koolinki muljahti ja mä kaaduin kylku edellä harjateräksen päälle. ...kylkiluut painu vaan sisään ja pomppas ulos takasi. ... mulla on semmosiakin tapahtunu näin että mä ni kangella rekkasin, ni se muljahtikin ni kengän kärjelle. H20

Puhetta höystettiin huumorilla, kun kertojat muistelivat mitä heille oli sattunut tai mitä olisi voinut sattua.

Siitä oli 35 metriä vielä alahapäin ni ei olis oikein sinne asti viittiny mennä. H18

...se pitää viedä sillan harjateräs ja mies yhtä aikaa. H20

4.2.3. Välittömät tapahtumat onnettomuuden jälkeen

Välittömällä tapahtumalla onnettomuuden jälkeen tarkoitetaan tässä ensiapua työmaalla ja pääsyä sairaanhoitoon.

Perustapaus

Kaikki perustapausta edustavat kertojat olivat päässeet sairaalan ensiapuun joko omalla tai kaverin kyydillä. Yksi kertojista tosin odotti yön yli ennen kuin meni työterveyshuoltoon, koska uskoi kipujen häviävän itsestään.

Niin siinä yks sormi jäi sinne hanskaan ja loput meni murskaks. Sit vaan otin hanskan pois ja katsoin, sillon oli lunta ni otin lumipallon heti ja sitten lähdettiin (sairaalan ensiapupäivystykseen). H1

Sit vaan lähdin, siinä on semmonen verstashalli vieressä, ni lähdin siihen sit ensin kattomaan jotain kaveria jelpaamaan, että tota kyllä sen heti hoksas, ku otin hanskan pois, että nyt täytyy lääkäriin lähtee. Kaveri lähti sit kyyditsemään mua sinne (sairaalaan) sitten. H2

Siinä oli onneks kaveri ...sattu olemaan just vieressä ja ilman hänen apua mä en olis päässyt tosiaan edes alas. Hän nappas vielä paidan, repäsi sen tohon peukalon ympärille ja talutti mut pois sieltä. Työnjohtaja heitti mut tonne sairaalaan hoitoon sitten. H6

Mä aattelin, että ei siinä sen kummempaa käyny. Koska se ei ollu kipiä yhtään heti. Ni mä jatkoin hommia siitä vaan... Sitten mä seuraavan yön kävelin pitkin tuvan lattiaa ja otin buranaa ja panadolita. Seuraavana päivänä sitten vasta työterveyteen ja siitä terveyskeskukseen ja kuvahan ja sitten kipsattavaksi. H19

Häviäjät

Häviäjien kertomuksissa työmaalle tarvittiin yleensä ambulanssi ja ensiapuhenkilöstöä auttamaan tapaturman uhria. Yksi kertojista matkusti sairaalaan puolisonsa kyydillä.

Ensimmäinen mikä oli fiilis ni kokeilin, että jäsenet liikkuu. ...tuntui ku olis puukolla lyöty sinne (selkään), että en pääse mihinkään. No he taluttivat mut pukuhuoneeseen ja mä noiduin siinä. Siinä vaihdettin mulle vaatteet päälle. Tuli ambulanssimiehet ne veti piikin perseeseen. Kipulääkettä. Sitten sairaalaan. H15

...isäntä oli siinä paikalla... Soitti välittömästi ambulanssin. Ei ollu varmaan ku viisi minuuttia ku oli ambulanssi pihassa. Mutta sitten ... ei löytynyt ku (paikkakunnalta) ja (paikkakunnalta) semmosta lääkäriä, joka ois uskaltanu sitä leikkaamaan. Siinä kävi kattomassa useampikin lääkäri sitä kattomassa. Sit siellä suunniteltiin sitä että lähetääs Helsinkiin jollain pikakyydillä, mutta (paikkakunnalta) löytykin sitten semmonen kirurgi. Sit mentiin sinne vauhdilla ja sit välittömästi leikkas... H21

Siitä ei muuta ku keskussairaalaan päivystykseen ja kuvattiin käsi siinä ja siinä ei näkynyt mitään ja viikon sairausloma. H23

Ensiapuhenkilökunta tuli siihen sitten kattelemaan ja saksimaan vaatteita pois päältä. Sen näkivät, että mitä on käynyt ja käsi oli täysin pois sijoiltaan sillä. ...semmonen hölmön näkönen käsi ku olkavarsi pösötti ulkona ja tää käsivarsi oli täällä kainalossa. H25

Voittajat

Voittajien kertomuksissa korostui tilanteiden äärimmäinen vakavuus. Osa voittajista pohti mm. henkiinjäämisen tai vammautumisen mahdollisuutta. Monet toivat esiin muiden ihmisten toimintaa tilanteessa, esimerkiksi työtovereiden tukea tai lamaantumista sekä ensihoidon ammattilaisten osaamista.

Mä makasin siinä maassa ja koitin saada henkeä niin siis se oli ihan tajuttoman vaikeeta. Siihen tuli yks mestari, jäi kolmen metrin päähän, sen mä muista. Jäi kolmen metrin päähän kännykkä kädessä, se meni ihan lukkoon, ei pystynyt mitään tekemään. Meni ihan lukkoon. Se työkaveri kenen kanssa mä (tein töitä), se tuli alas sitten ja huusi sille mestarille, että tee nyt jotain. Ei mitään tehnyt, työkaveri kerkes tulla sinne ja sit tota kerkes yks toinenkin mestari tulla siihen paikalle Sit ne soitti ambulanssin ja ... H8

Kyllä mä koitin jotain läppää heittää. Ihme ettei tajua menny. Sitä mä ihmettelen. Kyl mä muista et välillä meni silmät kiinni, mutta kyllä mä niinku olin hereillä ja tiesin mitä ympärillä tapahtuu. H8

Joo jäin tajuihini. Mä koitin vielä nousta ylösikin. Se sattui niin paljon, että tajusin, että ehkä nyt on parempi sit jäädä makaamaan tähän ja ei siinä sit. Sit sitä vaan niinku aluks sitä, kun makas maassa ja sit jalka tosiaan ni, vaikka kuinka käänsi tai koitti liikuttaa ni se ei liikkunut mihinkään, ni ainoa mikä oli, että mä heilutin mun jalkaterää tai se toimi silleen, että mä sain heilutettua jalkaa. Sit niinku aluks mietti sitä, että kävikö tässä näin, että nyt amputoidaan jalka ja sit sitä on tavallaan vammanen lopun elämänsä. H14

Kyllä sitä itte niinkun diagnosoi mitä siinä kävi. Tavallaan sitä heti ihan aluks ajatteli, helvetti tässähän on hengissä. ...sit mulla tää kyynärpää oli tullu kokonaan niinku tästä käsivarresta läpi tai silleen, niinku ni sit sitä rupes huomaa et erinäiset paikat ei enää niinku reagoi oikeasti. H14

...tuli se (lääkärihelikopterin) lääkäri ja otti kädestä kiinni ja sano kyllä sä tästä selviät... Siihen asti oli tavallaan semmonen epä tietoisuus ... kuoleeks tähän maahan sit loppujen lopuksi vai ei? Kyllä se (lääkäri) otti sen haltuun sit ja oli varmat otteet ja ties sen homman nimen ja selvitti mulle tilanteen. H14

Tapaturma-alttiit

Tapaturma-alttiiden kertomuksissa käy ilmi vastentahtoisuus sairaalahoitoa kohtaan. Työt tehtiin valmiiksi ennen kuin lähdettiin sairaalaan ja sairaalassaoloaika pyrittiin pitämään mahdollisimman lyhyenä. Toinen kertojista jopa ajoi onnettomuuden jälkeen pitkän matkan kotiin omalla autolla ja nukkui kotona yön ennen sairaalaan menemistä, vaikka vammat olivat hyvin vakavat.

En mä sitä sitten vielä uskonu. Kipiähän se (käsi) oli ku perkele, mutta mä söin vaan kourakaupalla särkylääkettä ja ei tää oikein toimi tämä käsi. ... No sitten pantiin (työ) kuntoon ja lähdin (omalla autolla kotikaupunkiin) ja lähdin seuraavana päivänä lääkäriin, ku ei käsi toiminu

enää ollenkaan. Niin piti saada se (työ) valmiiks. Ei siinä enää ollu ku (viimeistelyä). Olihan se kipiä ku perkele. Sitten mä olin myöhään kotona enkä mä ehtiny enää lääkäriin ku seuraavana päivänä H18

Mä heräsin siihen, (kun) yks laitto mulle takin päälle. Kato siellä on lunta ja sepeliä. Ambulanssi tuli sitten. Sitten mut vietiin jorviin. Ja siellä annettiin kipulääkettä ja olin yön (sairaalassa). Sitten mä halusin jo kotia jo, en mä siellä tykkää maata. H20

4.2.4. Sairaanhoido, kuntoutus ja toipuminen

Perustapaus

Kaikki kertojat kuvasivat sairaanhoidoa ja kuntoutusta sujuvaksi prosessiksi, jonka lopussa odotti paluu entisiin työtehtäviin. Toipilasaikaan liittyi kipuja eikä vaurioitunut ruumiinosa välttämättä tullut kokonaan kuntoon, mutta työskentely ja elämä jatkuivat ennallaan. Jotkut kuvasivat sairauslomaa ”kotona ihmettelyksi”, jolloin aika tuli pitkäksi. Yhdelle haastatteluista oli järjestetty sairausloman sijasta korvaavaa työtä. Kukaan perustapauksista ei puhunut henkisen avun tarpeesta tai saamisesta.

Ne neuulo sen kasaan mitä siitä oli jäljellä ja ei siihen montaa tikkiä tullukkaan. ... Yks peukalonpää saa ukon niin pois tolaltaan... Mutta kyllä se oli aikamoista särkylääkkeitten syöntiä pari viikkoo. Kuusi viikkoo piti ihmetellä kotona sen kanssa, ni jonkun näköstä kärsivällisyyttä kasvattaa. H6

...tapaturma-asemalle, siellä ne kipsas sen sitten, laitto kuntoon. Ei se oo sit sen jälkeen (vaivannut), että se on ollu oikein hyvä. H17

Meni kauan parantua. Oisko en mä nyt muista... meni kuukausia. Kolme kuukautta varmaan. H1

Ei se elämään sillai vaikuttanu mitään. Se vaan, että pitkäksi tuli kotona aika maata (naurua). H19

En minä sairaslomalla ollu. Järjestivät sen silleen. Paperin pyörittelly (korvaavaa työtä). H22

Häviäjät

Häviäjien kertomuksissa korostuivat sairaanhoidon ja kuntoutuksen ongelmat. Hoitoa ei aloitettu ajoissa tai hoito ei parantanut vammaa. Kävi ilmi hoitovirheitä, hoidon viivästymistä ja vääriä diagnooseja. Osa puhujista oli yrittänyt palata töihin sairauslomien loputtua, mutta työkyky ei ollut riittävä.

Häviäjien kertomuksissa myös korostui taistelu vakuutuskorvauksista. Kukaan kertojista ei ollut tyytyväinen vakuutuksen tarjoamaan turvaan. Kukaan häviäjistä ei puhunut henkisen avun tarpeesta tai saamisesta.

Sit se ei lähteny paranemaan, kävin lääkärissä ja meni noin kuus viikkoo ja magneettikuvissa löytyi veneluun murtuma. Se kipsattiin sitten ja tuota kaks kuukautta oli kipsi kädessä eikä se lähteny luutumaan ja sitten vakuutusyhtiö laitto sitten maksusitoomuksen (yksityiseen sairaalaan). Siellä sitten leikattiin. Siitä se lähti se paraneminen, mutta siellä on sitten rustovaurio mitä ei pysty korjaamaan ja se nyt sitten on kipuilee ja tämän takia sitten taistellaan vakuutusyhtiötä vastaan... Että se olis pitäny kuulemma kuvata viikon päästä uudelleen

röntgenkuvaan, mutta sitä ei tehty. Otettiin lonkasta luusiirrännäinen. Rakennettiin se veneluu uudelleen. H23

Ensin käytiin kuvassa siellä ja röntgenissä, että miten oli et onks tota luumurtumia samalla. Mutta siinä alettiin niinku roikottamalla paikalleen tää käsi. ...alko siinä mielessä pinna pettään... Sit käytiin tarkistuskuvaukset siellä ja totesin, että ei sinä mitään, paikallaan on ja sinä vaiheessa kaikki tuntu ihan hyvältä. Kuusi viikkoa sairaslomaa ja ei muuta ku kotiin ja sillä selvä. Ei mitään jälkitarkastuksia määrätty ja se vähän niinku ihmetytti sinänsä, että ei mitään. Sit siinä meni joitain viikkoja sit rupes tuntumaan, että ei rupee käsi nousemaan mihinkää. Työterveyteen soittelin ...jotain fysikaalista siihen... uudestaan työterveyslääkäriin tonne ja no sit se niinku rupes uskomaan itekkin, että siellä taitaa jotain olla vialla sittenkin. ...todettiin ultrakuvauksesta, että siellä on jänteet pois paikaltaan, ne ei oo kohallaan siellä. On niinku vikaa enempiäkin, revenneitä lihaksia. H25

...hoitovirhe, ei muuta ku tekemään yhdistykselle hoitovirheraportteja ja juttuja... Sitten sinne laitto sillä viisiin pikälähteenä. Mut siitä rupes sitä aikaa kulumaan hirveesti ja tuota. Ni tuota ei sieltä ruvennu kuulumaan mitään. Sit ku sieltä tuli käsky testeihin, kokeisiin. Niitä piti käydä sitten. Kävin ensi sielä keskussairaalassa kertaalleen ja minä luulin jo silloin, että tästä mennään sinne leikkaukseen. Ei silloin siellä piti vaan jutella niiden terveydenhoitajien kanssa ja ne otti verikokeita siellä ja sitten sillä välin piti tulla tänne työterveysasemalla ja siellä otettiin sydänfilmiä ja tämmösiä. Ja sit siitä meni taas muutama viikko aikaa, sit ne taas kutsu tonne keskussairaalalle. Siihen ja siihen aikaa sinne poliklinikalle. Sit meni taas muutama viikko aikaa... Sit tuli kirjelmä. Kahdeksan aikaan aamulla sillä ja sillä osastolla leikataan. Ei voinutkaan leikata ja takas kotiin, koska ei saanut henkilökuntaa. (Sitten) vakuutusyhtiöltä tuli mahdollisuus mennä yksityiselle terveystalolle. Sitten leikattiin. Sitten ne valitteli hirveesti. Aikaa oli menny se liki 4 kuukautta tapahtumasta. Lihakset surkastunu erittäin pahoin. Sitten nää jänteet, ku ne oli pois paikaltaan, ni sit siellä joku jänne oli sillä viisiin menny lihaksien väliin ja muuta, et se ei tota tähytysleikkauksella saanu edes sitä jännettä pois sieltä. Se oli surkastunu, ni joutu vetään sen janteen poikki. Miulle se vannotti sitä, että jos se olis sillä viisiin menny ihanteellisesti ne systeemit, se sano, sä oisit kolmen kuukauden jälkeen ni hän takaa, että mie oisin ollu työelämässä takasin. H25

Mä kokeilin (palata töihin). Työnantaja kirjotti semmoset paperit, että eihän tota voi töissä pitää, että ei se pysty kävelemään eikä kiipeämään. Sitten alko se kahen ja puolen vuoden rumba tuon vakuutusyhtiön kanssa. Ja Suomessa on sanottu, että Suomessa on hyvä vakuutus niinku kulttuuri. (Olen) ihan eri mieltä siitä! Että jos mulla ei olis ollu liiton puolesta asianajajaa... H15

Voittajat

Voittajien toipumisajat olivat poikkeuksetta pitkiä, yli vuodenkin mittaisia. Osa oli sairaalassa muutamia päiviä, osa kuukausia. Paranemisaikaan liittyi kuntoutusta, lääkitystä, elämisen taitojen kuten kävelyn tai syömisen opettelua, henkistä kuntoutusta ja selviämistä, vammojen kanssa elämään opettelua ja uudelleenkoulutukseen suuntautumista.

Ku torstaina tapahtu, ni perjantain leikkas. Kestikö eka leikkaus 13 tuntia. ...ne vissiin piti tarkotuksella (koomassa) ku oli paikkoja niin pahasti.... 10 päivää teholla makailin. Siitä sitten pari viikkoa sairaalassa ja pari kuukautta kuntoutussairaalassa ni harjottelamassa tota käveluhommaa uudestaan ja sen semmosta. Ekan vuoden sai ainakin vedellä (lääkkeitä)

naamariin. Alkuun oli aika roheet annoksen. Sit kun ne kevensi lääkitystä ni oli kahdeksan panacodii päivässä annostuksena. H26

Ni sit kun moni niinku tavallaan luulee, on niinku parantunu hyvin tästä. Ni ei ne pysty käsittään, mitä mä oon joutunu elään tässä tän vuoden aikana. Et kyllä niinku yleiseltä kannalta, ei tää tavallaan niinku helpota sit silleensä, ku kaikesta joutuu taisteleen ja... H14

No ne niiku ennusti, että ikinä ei niiku täysin kuntoon toivu, että sen verran pahasti varsinkin, kun joku polvi, kun se menee pahasti ni ei se ikinä niiku entiseks tuu. Tää on niinku normaalielämää. En mee vanhaan ammattiin, ku on ollu kirvesmies aikasemmin ni siihen ei oo enää paluuta. Sen saa unohtaa jo ihan suoraan. H26

Joo ollaan vieläkin käyty siinä, psykoterapeutilla ja juteltu siitä. H14

Mutta onhan ne kuitenkin kohdattava ne paikat jossain vaiheessa kuitenkin. Ei niitä voi koko loppuelämänsä väsitellä. H14

Välillä oli, että ihan sama (elämän asenne), mutta oon mä nyt taas päässy tässä etteenpäin. Välillä olin silleen, että ei paljo kiinnostanu mikään. Kyllä se nyt ihan hyvältä valoselta taas näyttää. H16

9 viikkoo oli kaikki ruoka semmosta, jota lusikalla vedetään naamarin. Että jos lihapullia ja perunoita, ni se oli yhtä kuin lihapullat ja perunat tehosekottimeen. H26

Tapaturma-alttiit

Tapaturma-alttiit eivät paljon kommentoineet sairaanhoitoa, kuntoutusta tai toipumista. Heidän kertomuksissaan painopiste oli töihin palaamisessa. Toinen kertojista ei edes pitänyt sairauslomiaan, vaan palasi töihin kesken sairausloman. Toinen kertojista oli tyytymätön paranemiseensa, mutta totesi hankin, että töitä on tehtävä.

...ei niitä oikein kerenny niitä sairaslomia pitää. Päiväs takasin. On haukkunu meidän varastopäällikkö, että kun on sairaslomalla et ei se niinku kesälomat mitä siirrellään, sairaslomat pidetään sillon ku lääkäri niin määrää. Neljä viikkoo (mulla oli) parhaimmillaan pitämättömiä sairaslomia. Enkä mä niitä kaikkia oo sitten pitänytään. Aina sillon ku on ollu vähän joutilasta aikaa ni sitten on pitäny sairaslomaa. H18

Mä oon kokoajan käyny tuolla (lääkärikeskuksessa) kolmen kuukauden välein hakeen lääkkeitä. Ei ne (vakuutus) korvannu mitään, ei ne antanu haittakorvauksia mitään. Ne korvaa lääkkeitä. Sen takia mä nyt käyn siellä jatkuvasti hakemassa lääkkeitä. H20

Siinä on kipuja, särkyjä. Ja puutuu. Välillä on niin kipee pää, ettei jaksa että se ei pysy ylhäällä tää. Mutta se on nyt tehtävä töitä. H20

4.2.5. Oppi onnettomuudesta itsellä ja yrityksessä

Perustapaus

Perustapauksien kertojista monetkaan eivät tienneet, oliko heidän onnettomuuttaan käyty läpi yrityksessä oppimismielessä. Osa toivoi, että tapaturmia käytäisiin enemmän läpi. Itse he kertoivat

oppineensa tapahtumasta ja opastavansa muitakin turvallisuusasioissa. Oppiminen liittyi joko kyseisen tapaturman välttämiseen tai varovaisuuteen yleensä. Joku haastatteluista tosin myönsi, että vanhemmalle ihmiselle oppiminen on hankalaa.

Kyllä varmaan suurin osa firmasta tietää, että näin on käynyt... H2

Aina (olen) sitä painottanu, (että) ei täällä olla mitään sankarimitaleja hakemassa ja tämmösii. Ei niitä uhkarohkeuksii kannata lähteä tekemään niinku se on kuitenkin niin pienestä kiinni et jopa ihmisen elämä. ...ykskin näistä sano, että ei sun siihen kannata laittaa kaiteita, ku me laitetaan huomenna parvekelaatat siihen. Ni mä oon kysynyt, että huomiseen mennessä, kuinka monta miestä siitä voi pudota. Ku ei se lohduta yhtään ku ei se oo ku kolme metriä, ku siinä on seuraava parvekelaatta ni tota. Henki on menny paljon pienemmälläkin pudotuksella. H2

Nyt sitä (suoja)palikkaa on kyllä tullu käytettyä. Se on kyllä semmonen. ...olihan siinä alussa semmonen, että teki vähän pahaakin lähestyä kyseistä vehjettä. Ei sit enää sen ensimmäisen sahausen jälkeen. H6

Mitäs sitä nyt oppii vanha äijä.. Kyllä se hankala homma on (vanhana oppia uusille tavoille). H1

Häviäjät

Häviäjät eivät paljon kertoneet oppimisesta. Yksi heistä painotti oikeiden hoitotoimenpiteiden merkitystä oppina onnettomuudesta. Samainen henkilö kertoi, että hänen tapaturmansa oli aiheuttanut muutoksia yrityksen toiminnassa. Myös muut kokivat, että tapaturmien käsittely avoimempi käsittely yrityksissä olisi kaikkien etu, mutta he eivät nähneet tätä mahdollisuutta kovin todennäköisenä.

Se on tuo oikeenlaiset hoitotoimenpiteet ja oikeenlainen hoito yleensäkin. Kun mie oon tuolla menny ja käynyt, ni mie oon sitä painottanu, että mie oon ekakertalainen täällä. H25

Sehän meni ihan koko tän firman systeemissä tavallaa uusiks tuota nytten tää osatoimitus systeemit ja muut kaikki. Kirjaimellisesti ne on pakko löytyä (kaikki oikeat osat). H25

Sehän on koko työyhteisön etu. Katotaan, mitä on tapahtunut ja tällä lailla. H23

Ei ei oo muuttunut... Mitä tapaa noita työkavereita ni ei oo muuttunut mihinkään (yrityksessä) H23

Voittajat

Kaikki voittajat sanoivat oppineensa onnettomuudesta. Osa halusi jatkaa alalla nimenomaan sen takia, että voisivat vaikuttaa kokemuksellaan alan turvallisuusasioihin. Voittajien puheessa korostui myös elämänarvoihin liittyvä oppiminen. Jotkut olivat todenneet yrityksissäkin opitun heidän onnettomuudestaan.

Jos ei tähän muuten tähän rakennusalaan vaikuttaa, ni kai se on pakko lähteä itte sit siihen vaikuttaan, että työnjohtajaks mä koitan päästä opiskelemaan. Siitähän sä voit niihin epäkohtiin puuttua paljon paremmin, ku sä oot itte (kokenut). H14

No huonoilla vehkeillä ei kannata tehdä mitään. Joo, se on yks ehoton homma. Ja että ne on laadukkaita vehkeitä, että ei mitään kiinalaisia. Nykyään siellä (työpaikalla) on koko ajan uus sirkkeli. Jos tulee jotain, ni vaihdetaan uuteen. H16

Ehkä sen on oppinut, että jokainen päivä, että sä keskityt enemmän jokaiseen päivään. Että koitat nauttii niistä. Kyllä sitä ennekin nautti, mutta sitä ei niin ehkä pysähtynyt niin miettiin, että kuinka hienoo on joku asia, kun se toimii, tai kuinka hienoo on, kun joku asia menee silleen. H14

Tapaturma-alttiit

Tapaturma-alttiista kertojista toinen ei tunnistanut oppineensa tapaturmista, eikä ollut jatkossakaan valmis muuttamaan toimintatapojaan. Toisia hän oli valmis opastamaan turvalliseen työskentelyyn. Toinen haastatelluista puolestaan toivoi, ettei onnettomuuksia enää sattuisi. Häntä oli yrityksen taholta kehoitettu olemaan varovaisempi, mutta hänkään ei uskonut toimintatapojensa muuttuvan.

Eihän ne (yritys) mulle mitään voi. Hullu mikä hullu. Kyllä ne nyt jo sanoo, että jos ei ala vähenemään työtapaturmat, ni siirretään sut toisiin tehtäviin. Mä sanon, että siinä vaiheessa mä vaihdan firmaa. Perkele, mä mitään ala sinne konttoriin istumaan. H18

Mitä useemmin sattuu, ni siihen tottuu. H18

Mä sanon, että älkää tehkö niinku mä teen, vaan tehkää niinku mä sanon. Ne tekee sitten niinku mä sanon. H18

Ei tarvi taas enempää (onnettomuuksia). En mä ainakaan (tule varovaisemmaksi). Samalla lailla mä vedän tuolla. H20

Silleen (yrityksen puolelta sanottu), että varovaisuutta vaan lisää pitäis olla. Mutta kun ethän sä tiedä, koska se tapahtuu. Tietysti vähän liian uhkarohkee olen, ni siinä on sitä kanssa, että kiire tulee ni silloin sä lähdet meneen, ja ei siinä oo enempää. Sillon mennään. H20

4.2.6. Yhteenveto

Taulukkoon 4.2 on koottu eri tyyppikertomusten puheet työmaan turvallisuustasosta, tapaturmasta, välittömistä tapahtumista onnettomuuden jälkeen, sairaanhoidosta ja kuntoutuksesta sekä onnettomuudesta oppimisesta.

Perustapauksen edustajat pitivät työmaan turvallisuustasoa hyvänä ja onnettomuuden jälkeen henkilö pääsi sujuvasti omin avuin tai työtoverin kyydillä sairaalaan. Sairausloma kului ongelmitta ja sen jälkeen henkilö palasi takaisin entisiin työtehtäviin. Hän oppi varomaan vaaranpaikkoja, joissa onnettomuus tapahtui. Sairausloma opetti myös kärsivällisyyttä, koska paranemisprosessi tuntui joskus pitkältä.

Häviäjät pitivät työmaan turvallisuustasoa joko hyvänä tai huonona. He joutuivat tyypillisesti putoamisonnettomuuteen, joka johtui kiireestä, huonoista työskentelyolosuhteista tai inhimillisestä virheestä. Sairaalaan tai ensiapuun päästäkseen he tarvitsivat ambulanssikyydin tai ensiapuhenkilöstön apua. Hoito ei sujunut ongelmitta vaan henkilöt saivat väärä diagnooseja tai hoito ei muuten auttanut.

Vakuutuskorvausten kanssa jouduttiin taistelemaan. Lopulta henkilö syrjäytyi työelämästä. He oppivat oikean hoidon merkityksestä.

Voittajien työmaan turvallisuustasossa oli puutteita ja he joutuivat hengenvaaralliseen onnettomuuteen, josta selviäminen oli lähes ihme. Sairaalaan pääsemiseksi tarvittiin ambulanssia, pelastushelikopteria ja ensiapua työmaalla. Pitkän sairaalahoidon ja monipuolisen kuntoutuksen jälkeen he palasivat uudelleenkoulutuksen kautta työelämään. He oppivat elämän arvostamista ja joutuivat kuntoutumisen aikana pohtimaan myös eloonjäämistä tai vammautumista. He halusivat vaikuttaa rakennusalan työturvallisuuteen omakohtaisia kokemuksia hyödyntäen.

Tapaturma-alttiit henkilöt eivät ottaneet kantaa työmaansa turvallisuustasoon. Heille oli sattunut monia vakavia tapaturmia työuransa aikana ja he olivat aina palanneet takaisin töihin, jopa kesken sairausloman. Heidän puheessaan korostui halu palata töihin nopeasti ja mielellään välttää sairaalahoidon. Työllä oli suurempi merkitys kuin muiden puheessa. He eivät kertoneet oppineensa onnettomuuksista, eivätkä uskoneet muuttavansa toimintatapojaan, mutta toisaalta toivoivat, ettei enempää onnettomuuksia sattuisi.

Taulukko 4.2. Tyypikertomusten yhteenveto teemoittain.

	Perustapaukset	Häviäjät	Voittajat	Tapaturma-alttiit
	Lievä tapaturma & paluu entisiin työtehtäviin	Lievä tai vakava tapaturma & työelämästä syrjäytyminen	Vakava tai hengenvaarallinen tapaturma & paluu työelämään	Useita tapaturmia & paluu entisiin työtehtäviin
Työmaan turvallisuustaso	Hyvä	Hyvä / Huono	Huono	Ei mainintaa turvallisuustasosta. Vaarat kuuluvat rakennusalalle ja omaan toimintatapaan.
Tapaturman kuvaus	Sormivammoja, nivelsiteiden venähtämissiä Tapahtuu osana normaalia työskentelyä.	Putoamisonnettomuuksia. Syynä kiire, hankalat työolosuhteet, putoamissuojauksen laiminlyönti	Hengenvaarallisia putoamis- ja käsivammoja. Seikkaperäistä kuvausta tapahtumista.	Monia tapaturmia, joita luetellaan lyhyesti ja huumorilla sävyttäen.
Välittömät tapahtumat	Ensiapuun omalla tai työtoverin kyydillä.	Ensiapu työmaalla ja sairaalaan ambulanssilla.	Ambulanssilla tai helikopterilla sairaalaan. Pohdintaa eloonjäämisestä, vammautumisesta ja muiden henkilöiden toiminnasta.	Sairaalaan menoa ei kiirehdiä. Työt tehdään ensin valmiiksi.
Sairaanhoito ja kuntoutus	Sujuva prosessi, sairausloma tuntuu pitkältä.	Vääriä diagnooseja, hoitovirheitä, pitkittynyttä hoitopätsiä, korvauksista taistelua.	Pitkä toipumisaika, kuntoutusta, henkistä selviytymistä, uudelleen koulutukseen suuntautumista.	Sairauslomia ei pidetä täysimääräisenä. Takaisin töihin nopeasti.
Oppi onnettomuudesta	Oppiminen näkyy varovaisuutena työssä.	Oppii oikean hoidon merkityksen.	Oppii arvostamaan elämää. Haluaa hyödyntää onnettomuudesta oppimaansa uudessa työssään.	Ei ole oppinut onnettomuuksista. Ei usko muuttavansa toimintatapojaan.

4.3. Tapaturmien syyt

Seuraavassa tarkastellaan kaikkien kertomusten osalta sitä, minkä syiden katsottiin johtavan tapaturmiin.

Kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistuneet eivät pohtineet syitä kovinkaan seikkaperäisesti. Myöskään tutkimuksen peruskysymykseen ”miten se oltais voitu estää ?” useat puhujat eivät ottaneet mitään kantaa. Tapaturman seuraukset ja elämä tapaturman jälkeen sai enemmän huomiota kuin itse tapaturma ja siihen johtaneet tekijät.

Henkilöt perustelivat tapaturmia eniten **inhimillisillä virheillä**. Joku oli työskennellyt kiukuspäissään, keskittyminen oli jostain syystä herpaantunut, oli käynyt huono tuuri, ote oli livennyt tai joku vaan oli sitä tyyppiä ”että aina välillä sattuu”. Joku totesi tapaturman johtuneen liiallisesta turvallisuuden tunteesta. Ei ollut osannut varoa ilmeistä vaaraa, joka työhön liittyi.

Kiire oli toinen hyvin yleinen selitys tapaturmille. Työssä on kiire, hosutaan, työmaa on jäljessä aikataulusta, työnjohto hoputtaa, on halu saada työ valmiiksi saman päivän aikana, jolloin työtahtia kiristetään tai työtä joudutetaan jollain ennalta suunnittelemattomalla tavalla – ja sitten tapahtuu onnettomuus.

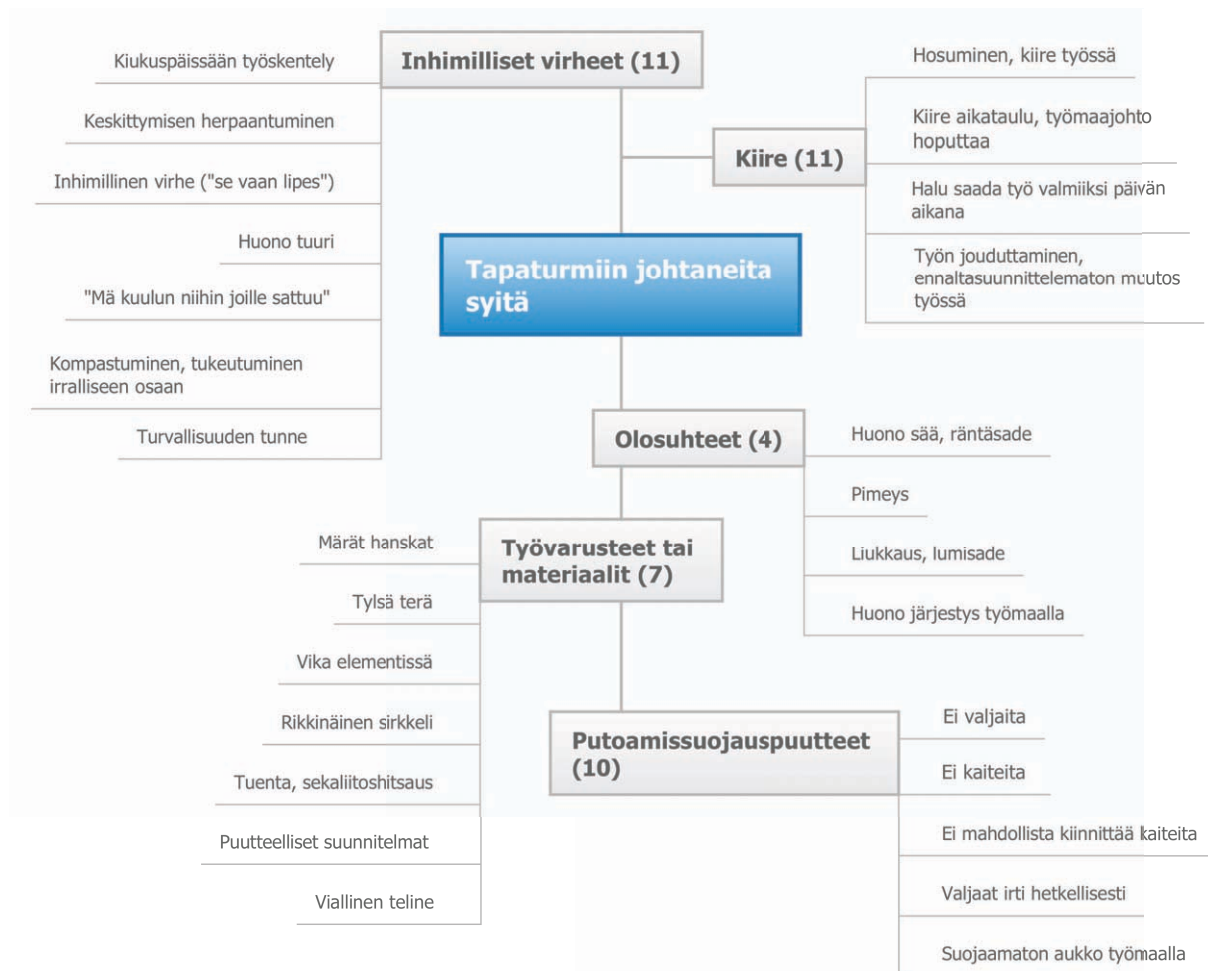
Joukossa oli putoamisonnettomuuksia, mutta **putoamissuojauksen puutteet** eivät nousseet voimakkaasti esiin esitettyjen syiden joukossa. Joku syytti itseään, kun sattui olemaan niin tapaturmaaltis ja toinen näki syynä huonot olosuhteet, kuten pimeyden, kiireen, huonon sään, räntäsateen, lumisateen, liukkauden tai työmaan huonon järjestyksen.

Jonkin verran aineistossa viitattiin **varusteiden tai materiaalien puutteisiin** onnettomuuteen syitä pohdittaessa. Oli märät hanskat, sirkkelissä ei suojaus toiminut, terä oli tylsä tai elementtien tuennassa tai kiinnityksissä oli vikaa.

Eri syyt jakautuivat tasaisesti eri kertomustyyppien kesken. Kaikki puhuivat kiireestä ja kaikki näkivät omassa toiminnassaan parannettavaa.

Työnjohtajien ja työntekijöiden välillä puheet erosivat sen verran, että työnjohto korosti enemmän putoamissuojauspuutteita. (Tämä voi johtua aineisto-otannasta, joka kohdistus yhteen putoamissuojauksista johtuneeseen tapaturmaan.) Sen sijaan työnjohto ei maininnut kiirettä syyksi tapaturmiin.

Kuvassa 4.2. on esitetty puheissa esiintyneet tapaturmien syyt. Koska useampi kertomuksista koski samaa tapaturmaa ja jotkut haastateltavat mainitsivat puheessaan saman syyn useampaan kertaan, on kuhunkin ryhmään kuuluva tapaturman syy huomioitu vain kerran joka kertomuksessa. Haastatteluaineistossa esiintyi 18 eri onnettomuutta.

Kuva 4.2. Haastatteluissa esitetyt syyt on luokiteltu tässä viiteen ryhmään, joita ovat inhimilliset virheet, kiire, työvarusteet tai materiaalit, olosuhteet sekä putoamissuojauspuutteet.

4.4. Elämä tapaturman jälkeen

Kuten aiemmin jo todettiin kertomuksissa korostuivat tapahtumat onnettomuuden jälkeen ja tapaturman vaikutukset elämään jatkossa, eivät niinkään itse tapaturmat, niiden estäminen tai niihin johtaneet syyt.

Puhunnoista noin 32 % käsitteli työmaatilannetta ennen tapaturmaa ja tapaturman aikana. 68 % puhunnoista käsitteli tapaturman jälkeisiä tapahtumia. Tapaturman jälkeisissä puhunnoissa nousivat voimakkaasti esiin oppi tapaturmasta, sairaanhoitoon liittyvät puhunnat sekä puhunnat vakuutuskorvauksista.

Puhuntojen määrät ovat toki vain suuntaa-antavia, mutta kuvaavat jollain tarkkuudella puheen painopisteitä. Tulee kuitenkin huomata, että paitsi puhuntojen lukumäärä, myös niiden sisältö ja sävy vaikuttaa siihen, mikä tutkimuksen kannalta on keskeistä. Esimerkiksi vakuutuskorvauksia koskevia puhuntoja ei määrällisesti ole kovin paljon, mutta puhuntojen sisältö ja sävy korostaa niiden merkitystä.

Seuraavassa käydään läpi tarkemmin puhetta onnettomuuden aiheuttamasta taloudellisesta taistelusta sekä muista tapaturman vaikutuksista tapaturman kokeneiden elämään.

4.4.1. Taloudellinen taistelu

Kahdeksan henkilöä, jotka olivat kokeneet vakavan tai hengenvaarallisen tapaturman, jääneet pitkälle sairauslomalle tai syrjäytyneet työelämästä, kertoivat onnettomuuden aiheuttamista taloudellisista vaikeuksista. Näissä kertomuksissa keskeistä oli vakuutuskorvauksien hakemiseen liittyvät teemat. Lähes kaikki puhujat olivat tyytymättömiä vakuutuskorvauskäsittelyihin tai vakuutuslääkärien lausuntoihin. Tyytymättömyyttä aiheuttivat päätösten odotusajat, päätösten sisältö ja muuttuminen sekä perustelujen vähäisyys. Lisäksi muutamat haastatellut kyseenalaistivat lääkäreiden kyvyn tehdä oikeita päätöksiä näkemättä potilasta. Päätösten hitauden vuoksi jotkut haastatellut olivat itse maksaneet mm. fysioterapiakäyntejään, koska päätöksiä odotellessa he olisivat joutuneet keskeyttämään hoidot ja parantuminen olisi viivästynyt.

...mulla oli se jalka leikattuna, polvi suorana. Vakuutusyhtiö sitten ei maksa enää sairauslomakorvauksia, että mee töihin. Mä menin sit (lääkärikeskukseen), että mikäs perkeleen lappu tää on, että mulla on kinttu suorana eikä taivu milliäkään suorana ja mun pitäis mennä töihin. Soitin sitten vakuutusyhtiöön, (ne sano) että ota ergonominen työasento. Selvä. Mä oon menossa pystyttään nosturia. Että selvä, mennään tonne 60 metrin korkeuteen ja seistään 60 mm leveen palkin päällä, näytä mulle ergonominen työasento, ku siellä lyödään lekalla. Että millä mä pääsen sinne? Löi mulle luurin korvaan. Se soitti se lääkäri sieltä (lääkärikeskuksesta). Asia kyllä selvis heti. Kokeili vaan kepillä jättä, että hullu menee töihin. H18

Se on vaan aika huimaa, että yks helvetin vakuutuslääkäri, joka ei ole koskaan nähnyt mua, pystyy eväämään kaiken. H24

En mä olis pysynyt pystyssä, ellei (henkilö) olis saanu (hoidettua asioita). Mitä rupee paskaa jauhamaan, että jatkuvasti tulee kieltävää. Sitten ne pudotti, ensin se oli 75 % se korvaus, sitten pudotettiin 50 %. Mä sanoin, että millä perusteella? Niillä on omat perusteet ja ei pysty nostamaan. Vakuutusyhtiöön mä oon niin katkera ku voi olla, ku ne pudotti sit. Mä en tiedä, millä perusteilla ne pudotti. Se on niin mysteeri, ku sinne ei pääse haastattelemaan ja juttelemaan näitten päättäjien kanssa. Se on joku käsittelijä, ku se tulee sieltä. H15

Monet olivat tarvinneet ulkopuolista apua vakuutusprosessin hoidossa.

Niitten (vakuutuskorvausten) kanssa on kyllä pitänyt tapella viimeseen asti. Nyt Rakennusliitto hoitaa sitä asiaa. H16

Se (vakuutusturva) pettää niin ku olla ja voi. Sitä on turha sanoa, että vakuutusyhtiö on turva Suomessa. Jos mulla ei olis mittään asianajajaa tai liittoo, ei yksinäinen ihminen ei sitä (vakuutusyhtiötä) vastaan pysty taistelemaan. ... Sen mä sanon, että vakuutusyhtiön kanssa on kusessa. Vaikka luvataan maat ja mannut kaikissa papereissa, mutta paskat. H15

Ei mitään (hoidettu). Mä laitoin sinne, halusin jonkinlaista korvausta hoitovirheestä, mutta sekin hylättiin. Kaikki on hylätty. (Vakuutusyhtiö) hylkäs kaikki nää. Heti ensimmäiseks mä laitoin kolme valitusta. Aina tuli, että ehdotamme hylkäämispäätöstä. Ja laitettiin ton teknillisen johtajan kanssa oikeen kuvat ja kaikki, mutta ei se mutta kun ei oo tarpeeks. Ei mitään, ei mitään. Joo, joo, pitää pärjätä. H20

Vakuutuksiin liittyvät puhunnat olivat hyvin tunnelautuneita, suorastaan katkeria. Katkeruus kummunee avuttomuuden tunteesta mitä tapaturman kokenut henkilö kokee vakuutusprosessin keskellä ja -päätösten edessä. Tässä esitetyissä sitaateissa ei pysty välittämään henkilöiden äänensävyjä, mutta sävy näkyy esimerkiksi voimasanojen määrässä, kun henkilöt puhuvat vakuutusasioista.

Sitten vakuutusyhtiö eväs kaikki hoidot. Vaikka laki edellyttää, että pitäis hoitaa koko ajan. Että olis kirveellä töitä... H15

Se on jännä, että ne mielellään ottaa rahaa, mutta ei anna sitä. Sit suomalaisille myydään semmosia vakuutuksia, että ne ei sitten edes korvaa sitä. Mun mielestä ei pitäis myydä semmosta vakuutusta, joka ei sitten korvaa H16

Kyllä ne on korvannu. Ei mu noo tarvinnu niitten kanssa taistella oikein. Ku oli (vakuutuslaitoksen nimi):ssä vakuutukset ni oli toi polvihomma ni se oli vaikee sen (vakuutuslaitoksen) kanssa ja sitten vaihdettiin heti pois sieltä. Ne ei suostunu maksaan yhtään mitään. H18

Ykskin tarina ni se oli 22 vuotias jätkä ja meni molemmat jalat niin paskaks, että ei enää saatu kuntoon. Ni vakuutusyhtiö tarjos sille kertakorvauksena 20 000 euroa. Kertakorvauksena. Loppuelämäs oot invalidi, ni nää kehtaa 20 000 euroa tarjota. Loppu elämä on pilalla ja sitten tarjotaan jotain 20 000. Voi herra jumala. H18

Talous huoletti onnettomuuden kohdanneita henkilöitä muutenkin. Onnettomuudesta aiheutui ansionmenetyksiä, mutta asuntolainat ja muut täytyi hoitaa. Puolisot olivat joissakin tapauksissa poissa töistä hoitamassa potilasta, mikä lisäsi tulonmenetyksiä ja perheiden taloudellista taakkaa. Jossain vaiheessa vakuutuskorvaukset peruttiin. Myös tulevan eläkkeen suuruus huolestutti vanhempia onnettomuuden kokeneita henkilöitä.

...vaimohan joutu tietysti lopettamaan duunit silloin vähäks aikaa. Ja tota ei se meikäläiselläkään palkkaa oikein tippunu, ku makaa siellä sairaalan sängyssä. ... Sit loppujen lopuks, ku meilläkin asuntolainat ja muut päällä, ni hulluks oli tulla. Sit kun se menee siedettävyyssrajan alapuolelle, että pitää alkaa miettiä, mitä ruokaa ostaa, ni sit se ei enää oo kohtuullista. H14

Mä oon ollu tapaturmalomalla kokoajan. Puoli vuotta ne makso ihan... Sitten se alko kuule rullaan. No ne ei sitten maksanu enää mitään, että olis pitäny mennä töihin. Mä olin eka kuukauden töissä, mä kokeilin. Työnantaja kirjotti semmoset paperit, että eihän tota voi töissä pitää, että ei se pysty kävelemään eikä kiipeämään. H15

Ja sitten vakuutusyhtiö perui, jos meinaa, jos niinku sanotaan, että miulle tulis työkyvyttömyyseläkettä ni ne olettaa sen varmaan, että ne maksaa vaan puolikkaasta, mitä mie oon niinku saanu tavallaan palkkaa. Mutta siinä on sellanen sopimus, että työnantaja maksaa puolikkaan ja vakuutusyhtiä maksaa sen toisen puolen. Elikkä niinku mistä tää on lähteny tää elikkä sillen tota tätä pitää käsitellä edelleenkin täytenä tapaturmana. H21

No korvausten suhteen niin vakuutusyhtiö makso mulle 2008 heinäkuun loppuun asti korvaukset. Ja sitten kieltäytyi maksamasta, kun veneluu tuli kuntoon. Niin katto, että vaurio ei ole aiheutunut tästä tapaturmasta. Että se on tämmönen nivelrikko sairaus. Sen takia ei oo koskaan ollu aikaisemmin kipeä. Olen tätä raskasta maalarintyötä eikä ole ollut koskaan kipeä ollenkaan. No

sitten kieltäyty maksamasta ollenkaan ni sittenhän minä putosin tonne ... elikkä mie oon nytten sitten ollu siellä 2008 asti kuntoutustuella. Elikkä tää entinen osa-aikanen sairaseläke. Tai väliaikainen sairaseläke mikä tää on nyt. Vakuutusyhtiön kanssa ollaan sitten tapeltu tätä asiaa eteenpäin. Nyt tuli sitten päätös vakuutusosoikeudesta, että ei hyväksy tätä mun valitusta. Ja nyt Rakennusliiton lakimiehet tekee nyt valituslupan korkeimpaan oikeuteen. Jos saan valituslupan siinä menee puol vuotta suurin piirtein, että tulee se päätös korkeimmalta oikeudelta. H23

Kun löydetään vähän jotain kulumaa, niin kaikkihan johtuu sitten sitä. Ja voihan olla, että jos siinä olis ollut joku nuorempi ihminen niin mitään ei olis käynytäkään, mutta kun se tapaturmalaki ei sano niin, vaan tullut vaurio on korjattava, ei kulumaa, mutta se vaurio. Muutenhan kaikki ihmiset joilla on kuluma, olis turvattomia... H24

4.4.2. Tapaturmien vaikutukset

Haastatteluaineistossa on paljon viittauksia siihen, mitä vaikutuksia tapaturmista jää pitkällä tähtäimellä. Tapaturmien fyysiset seuraukset ovat moninaiset: vaurioituneet ruumiinosat ovat tunnottomia, kylmänarkoja, nivelet eivät toimi kunnolla, käsistä uupuu voima, sormet eivät taivu nyrkkiin, ranne ei käännä, niveliä ja vaurioituneita ruumiinosia särkee, tai ne eivät kestä tiettyjä liikkeitä kuten nostamista. Lisäksi osalla on neurologisia ongelmia kuten muistiongelmia. Kipuihin syödään lääkkeitä.

Nyt se on luudutettu silleen, että se on jäykkä ja raudotettu tää ni tällä kävellään. H21

Se on ihan tunnoton. H1

Kaikki tutkimukseen osallistuneet ovat kuitenkin toipuneet siinä määrin, että pystyvät esimerkiksi puhumaan, liikkumaan ja jossain määrin hoitamaan arkipäiväisiä toimia. Monet heistä kävivät normaalisti töissä.

Terveydellisten seurausten lisäksi haastatellut kertoivat sosiaalisista vaikeuksista tai harrastuksiin liittyvistä ongelmista. Osa koki syrjäytymistä, sillä ihmiset eivät enää pitäneet yhteyttä ja itse oli vaikea olla aktiivisesti mukana, kun työelämän ihmissuhteet olivat katkenneet eikä harrastustoiminta onnistunut vammojen vuoksi. Osa kertoi, että mielessä oli käynyt myös itsetuhoisiakin ajatuksia.

Joo sitä ei enää oteta yhteyttä ihmiseen, vaikka puhelimet on ja on. Ei sitä enää. Ainut on toi (henkilö), se joka joulu lähettää jonkun jouluviestin ja kesällä ottaa yhteyttä. Siinä se on. Siihen se on jäänyt. Kun on sää sallinut, ni kaupungilla torilla (olen käynyt). Siellä on samanlaista porukkaa, jotka on vammautunu ja muuta. H15

No moottoripyöräilyn jouduin lopettamaan ja myymään pyörän. Sitäkin pystyis tekemään, mutta kipua vastaan ei kehtaa kokoajan tehdä. Ei se oo enää ajonautinto. H16

Niin sehän se vähän on. Sillälailla ku kaikki kaverit oli töissä ja en oo tottunu makkaamaan sohvalle, tottunu koko elämäni tekemään. Pitkiä oli päivät välillä. H16

Mut nythän sie näät silleen mie oon nyt palannu tänne maaseudulle. Omaan tahtiin voi sitten uunia lämmittää. H21

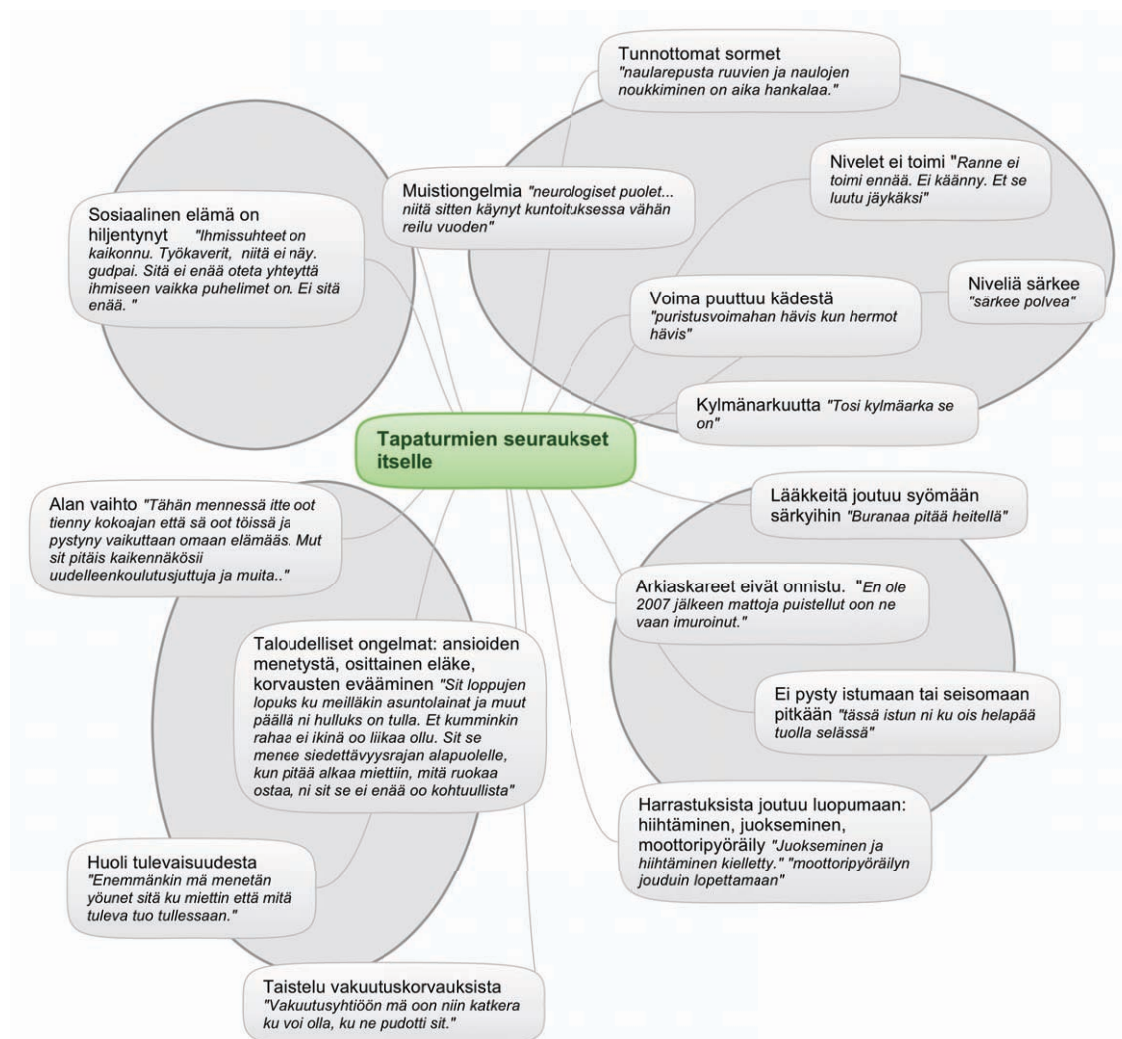
En minä oo uskaltanu tämän jälkeen (hiihtää). Se ei, ei tiiä oikein sitä hiihtämistä. Ainakaan sitä luisteluhyliä. Hyvin herkkä uudelleen lähtee. H22

Onnettomuudella oli vaikutusta myös arkisiin askareisiin.

Joka päivässä elämässä vaikuttaa, ihan kotihommissakin. En ole 2007 jälkeen mattoja puistellut, oon ne vaan imuroinut. Painavia huonekalua siirtelemään en pysty. Ei pysty kaikkia kotihommia ilman särkylääkkeitä ja en minä halua niitä syödä enää jos ei ole pakko. Kassia ei pysty kantamaan. H23

Yksi haastateltu nosti esiin ongelmia suhteessa työpaikkaan ja työnantajaan.

Eihän tää polvi tässä mikään ongelma enää oo, vaan se muu toiminta minkä työnantaja sitten ryhty. Että kyllähän se aika hyvin saadaan ongelma lakastua lainausmerkeissä maton alle, ku jälkihoitona irtisanotaan kaveri ni. No eihän se kivalta tunnu tietysti... H24

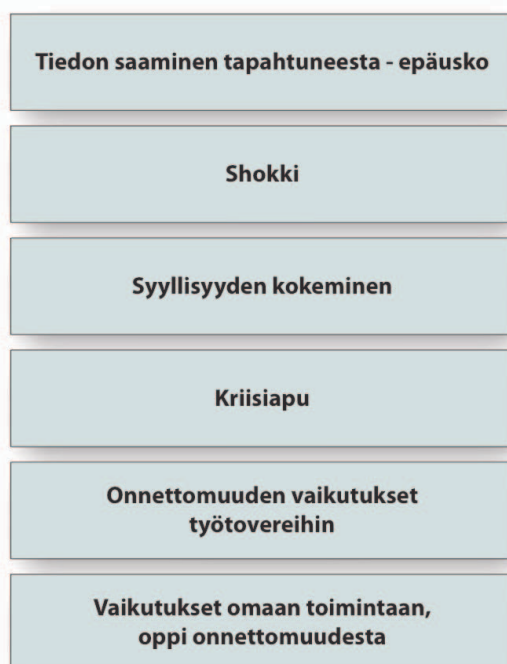

Kuva 4.3. Tapaturmista aiheutui monenlaisia seurauksia kertojien elämään. Seuraukset liittyivät ammatilliseen tulevaisuuteen ja taloudelliseen pärjäämiseen, arkielämän vaikeuksiin, fyysiseen ja neurologiseen terveyteen sekä sosiaaliseen elämään.

4.5. Esimiesten, työnjohdon ja työtovereiden kokemukset

Seuraavaksi tarkastellaan esimiesten, työmaan työnjohdon ja työtovereiden kokemuksia onnettomuustilanteista. Nämä kertomukset poikkesivat suuresti itse tapaturman kokeneiden kertomuksista, koska heidän kertomuksissaan tapahtumat nähtiin sivusta seuraajan silmin. Onnettomuus kuvattiin hyvin dramaattisena tapahtumana. Ihmiset selviytyivät siitä eri tavoin. Osa henkilöistä tunsu syyllisyyttä. Osa oppi tapahtuneesta ja muutti asennettaan turvallisuutta kohtaan. Osalla oli vaikeuksia jatkaa työtään.

Haastatteluun osallistui yksi tapaturman kokeneen läheinen työtoveri ja kahdeksan työnjohdon tai tilaajan edustajana. Heidän kertomuksissaan esiintyi vaihteita, joita läheisen onnettomuus ja sen aiheuttama kriisi käynnisti.

Kuva 4.4. Esimiesten ja työnjohdon kertomusten vaiheet.

Tiedon saaminen tapahtuneesta - epäusko

Työtovereiden ja esimiesten kertomukset alkoivat usein siitä, kuinka he olivat saaneet tiedon tapahtuneesta ja mitä ajatuksia se oli herättänyt. Näihin tilanteisiin liittyi epäuskoa kuulemastaan ja tapahtuman kieltämistä.

En nähny (tapaturmaa). Olin selin siinä, et siinä meni joitakin minuutteja ennenkun tajusin, varmaan kymmenenkin minuuttia on voinu mennä, ennenku mä oon huomannu että tää on tapahtunu... Mä kattelin, että missä se on, missä kaveri on ja onkohan se käyny kusella. Mut yleensä me ilmoitetaan, jos menee johonkin. Ei näy missään ja sit tota sit alko tuleen, ei jumalauta, ei kai se nytten... Sit aloin käveleen sinne reunaa kohti ja sit siellähän se maassa makas. H11

Kauhee (saada sellainen soitto) ja sit kun kuulet kaverin äänestä (miten vakava tilanne on). Mäkin ensin sit, kun kaveri sano, että Pertti (nimi muutettu) on tippunu, ni kuult äänestä, että se puhu totta. Sitä piti kummiski vielä sanoo, että elä puhu paskaa. H4

Kyllähän se semmonen on, vaikkei niinku tunne ihmisiä ja minä en heidän kanssa edes tekemisissä millään tavalla ollu... ... se on melkein niinku ois semmonen ittelle hyvä tuttava tai läheinen. Kumminkin se säikäyttää, tietysti se säikähtäminen tapahtuu sen takia, että sitä miettii, missä on mennä vikaan. Sen takiahan sitä säikkyy tietysti ja alkaa heti pohtimaan, että mikä meni pieleen, miten semmosta pääs käymään yleensä. H10

Shokki

Monilla tapahtumaa lähellä olleilla seurasi jonkinlainen shokkivaihe, jolloin ei pystynyt toimimaan eikä ajattelemaan selkeästi. Ihmiset reagoivat tilanteeseen eri tavoin. Osa ihmisistä puhui ”vaikkei olisi ollut puhuttavaakaan”. Osa ei pystynyt käsittelemään tilannetta puhumalla.

...siellähän se maassa makas ni siinä tuli aikamoinen shokki heti päälle ja tärinä... Mä menin lukkoon, että mä en tajunnu edes puhelinta kaivaa ja soittaa. ... Sit mä haahuilin aika pitkään siinä ennenku mä menin edes sinne alas.. Sit mä kävelin sinne alas ja ne sano, että sä olit kyllä sen näkönen, että sä et tienny maasta etkä taivaasta yhtään mitään. H11

Mä olin siellä työmaalla vielä jonkun aikaa ajatuksissani ja sit ei todellakaan tommosessa tilassa sais edes ajaa autoo. Sen huomasi itekin, ku mä hyppäsin autonrattiin ni ei kiinnittäny huomioo muuhun liikenteeseen. Siinä olis voinu itellekin sattua vielä jotain. ... Sit olin töistä pois ainakin viikon. Otin sairaslomaa. H11

Mä olin niin shokissa, että en osannu miettii mitään. H4

Sinä seuraavana yönä ei sitten paljon nukuttu. Kaikki oli ihan sekasin. H13

Osa porukkaa on ihan hiljaa. Osa puhuu, vaikka ei oo mitään puhuttavaakaan. Se oli semmosta kaaosta. H13

Syyllisyyden kokeminen

Jotkut läheiset työtoverit ja esimiehet kokivat syyllisyyttä tilanteesta, vaikka eivät olisi suoraan olleet tapahtumassa osallisena. Haastatteluissa oli mukana useampi henkilö, jotka olivat saaneet myös syytteen tai tuomion työsuojelurikkomuksesta tms. Nämä kuvasivat tilanteita hyvin vakavina. Syyllisyys koettiin usein aseman mukanaan tuomana, ei varsinaisesti siten, että itse olisi aiheuttanut toiminnallaan tai toimimatta jättämisellään toisen kuoleman tai onnettomuuden. Syyllisyys kulki mukana vuodesta toiseen, ja se muistettiin esimerkiksi vastaavissa tilanteissa työmaalla tai aina tapahtuman vuosipäivänä.

Oikeuskäsittelyt saivat kritiikkiä osakseen siitä, ”miten mustakin muuttui valkoiseksi”. Haastatellut kokivat, että jokainen osapuoli turvasi oikeudessa omaa selustaansa eikä onnettomuuksien lopullisia syitä välttämättä selvitetty kunnolla.

Kun tuo hanke lähti ni mietittiin, kuka sitä tulee (töihin) ja kysyin häneltä... Niin tietysti tuli vähän semmonen, että pitikin toi päästää sinne (töihin). H12

Ei tarvi saada tuomiotakaan. Ku tulee syyte ja lukee kuolemantuottamus. Sitten kun se paperi tulee, niin kyllä se panee miettimään, että vähän niinku huh, huh. Niin totta kai vakava paikkahan se oli alusta alkaenkin, mutta sit kun sen näkee vielä niinku viranomaisen leimalla ja allekirjotuksella varustetun paperin ja sä meet oikeuteen kuunteleen, kun sua syytetään kuolemantuottamuksesta niin... H12

On selkeesti elämän vakavimpia paikkoja. Se on niinku mikä niinku yllättää varmaan niinku enskertalaisen ni se oikeuskäsittelyssä, kun syyttäjät esittää asiansa kohtalaisen provosoivasti ja kaikki mitä sä oot tehny ja jättäny tekemättä ja kaikki on niinku huonosti. Niin se on semmonen, että tota siinä on niinku pinna tiukalla. ...että joku saakin normaalin tekemisen kuulostaan, että se menee ihan kamalasti. H12

Kyllä sitä monta kertaa vaikka siitä on nyt X vuotta aikaa, ni kyllä sitä mietti monta kertaa. H12

Kriisiapu

Kriisiapua oli tarjottu niissä tapauksissa, kun joku oli loukkaantunut vakavasti tai menehtynyt työmaalla. Kriisiapu ei ollut aina sujunut ongelmitta. Enemmän haastatellut tukeutuivatkin omaisiin ja työtovereihin kuin ammattiauttajiin.

Surkee (tilaisuus). Kato ku meidän ois pitänyt puhuu, mut se oli liian lähellä. Niitten ois terveydenhuollon pitäny puhuu, mutta se tilaisuus oli niinku hiljanen. Se oli liian lähellä. Kukaan ei osannu sanoo mitään. Siinä ois pitäny niinku enemmän saada terveydenhuollon kertoo ja selittää, mitä tehdään mitä toimitaan tai jotain niinku se oli liian painostava tilaisuus siitä ei sinänsä ollu mitään hyötyä. H4

Oli siinä joku tilaisuus, oli muutama päivä sen jälkeen tai päivä sen jälkeen, että siellä oli meidän työterveyslääkärit. Se oli mun mielestä tavallaan ihan turha tilaisuus, ei se niinku sit vielä ne jutut niinku porukka alko puhumaan jostain ihan muusta ku siitä tapahtuneesta. Ei siinä pitäis... toiseen kaveriin meni hermo, siihen ”oliks tää nyt tässä, hän lähtee nyt ainakin, meidän piti siitä Pertistä” (nimi muutettu) puhuu. H11

Heti välittömästi tää kriisiporukka tuli paikalle. Siitä oli apua. Sit olin sen yön poikien kanssa. H13

Onnettomuuden vaikutukset työtovereihin

Tapaturma vaikutti voimakkaasti läheisiin työtovereihin. Jos kriisiä ei saatu käsiteltyä, siitä seurasi monenlaisia ongelmia. Osa kertomuksissa esiintyvistä työtovereista vaihtoi alaa, osa alkoholisoitui tai ei muuten pärjännyt enää työtehtävissään. Osa ei kykenyt käsittelemään tapahtuneita ollenkaan. Osa työtovereista taas koki nopean työhön paluun parhaana terapiana.

Onnettomuuden jälkeinen aika oli työnjohdon taitoja ja ihmisosaamista koetteleva vaihe. Kuten yksi työnjohtaja totesikin ”mä sit yritän hölmönä siinä välissä jossain luovia.”

Kyllä siellä (työmaalla) oli hyvinkin järkyttynyttä väkeä. Olin ton kaverin kanssa 20 vuotta tehny töitä. Ja yks kaveri sit aikalailla kohta jättäyty pois hommista. H12

Matti (nimi muutettu), joka tän hitsas, ja sen jälkeen ei puoleen vuoteen se hitsannu yhtään elementtiä. Ku aina syytti ittee siitä hitsisaumasta. Ja totta kai mä sen ymmärrän. Ja se oli ihan... se olis jääny eläkkeelle, hän olis halunnu jäädä pois kokonaan hommasta, mut mä pakotin sen tavallaan jatkamaan ja vielä hitsaamaan uudet koeluokat ja kaikki nämä. Ja se jatku sitten kuitenkin se homma ja se pääsi siitä ylitte. H13

Sit mä olin yhteydessä meidän työterveyteen ja pyysin poikii käymään siellä. Missä mun ymmärtääkseni ei kauheesti kyllä käyty. Sitä ruvettiin niinku käsitteleen niinku vähän krouvimman kanssa, että miehet ei sit enää suostu meneen mihinkään. Kalle (nimi muutettu) meni täysin kuoreensa, ei puhunu mitään. Antti (nimi muutettu) jatko sitä, että jos ottaa pikku kaljan ni kai se siitä sitten ja Pentti (nimi muutettu) vaan ei puhunu asiasta sen enempää, mutta ei sit suostunu myöskään töihinsä. Ja mä sit yritän hölmönä siinä välissä jossain luovia. Mutta kokoajan mä olin kaikkien kolmen kanssa yhteydessä asiasta tai asian vierestä. Ihan puhuttin seuraavan viikon töistä ja kaikista. Se ei vaan saa katketa se juttu tässä nyt. Jotenkin täytyy nyt väkisin saada eteenpäin. Ja aikahan siinä sit on se paras. H13

Se ei edes suostunu hakeen työkaluja pois sieltä, että joku muu haki ne sit. Otti aika raskaasti sen. H4

Mun mielestä kohtalaisen normaalisti se työporukka palas töihin, et jotain sairaslomia siellä oli. Ehkä se otti sen itelleen terapiana sitten sen tekemisen. Että jos jää vaan niinku kotiin miettimään, niin se voi olla niinku enemmän päässä. H12

Osa tutkimukseen osallistuneista kertoi myös onnettomuuden vaikutuksista perheeseen. Kun isä joutuu oikeuteen onnettomuuden takia, herää lapsilla kysymyksiä tai pelkoja siitä, voiko oma isä esimerkiksi joutua vankilaan.

No kyllä siellä varmaan semmosiakin kysymyksiä oli. Joutuuks isä...? H12

Oppi onnettomuudesta

Onnettomuus ei koskaan unohdu täysin. Monet työnjohdon edustajat sanovat oppineensa onnettomuudesta esimerkiksi siten, että puuttumiskynnys on madaltunut.

Tänä päivänä asiasta (onnettomuudesta) ei puhuta kovinkaan usein, mutta että mä huomaan vaan sen, että kun nuoria kavereita meilläkin lähtee reissuun ni kovasti niitä aina varotellaan siitä, että kattokaa nyt, että on tämmöstä ja tämmöstä. Että kyllä se kauheesti on vaikuttanu. H13

Mä en tuu sitä koskaan unohtamaan. Mullahan siirty kalenterista kaikki päivämäärät seuraavaan vuosikalenteriin. Myös tämä tapaturmapäivä. Mä nään sen, joka kevät tulee sieltä vastaan ja sen takia ku taas on syytä nollata ja miettiä. Jos on tullu vähän vauhtia, ni on taas jarrun paikka. Sit sitä mä oon miettiny, miten mä voin evästää porukan paremmin, että se ei mee semmoseks jankuttamiseksi. H13

Yks on tietysti se, että mä kuljen työmaalla. Mä voin yhtäkkiä ilmestyy jostain puskasta sinne ja mennä haastattelemaan poikia ja käydään kahvilla koko sakin kanssa. Ja sitten virittää hölmöjä kysymyksiä ”miks tossa tolanenkin on”. Se aina puree hyvin, ku ne joutuu selittämään sen

jotenkin niinku sen näkee, että selittelyks menee, että toi on vähän nolon näkönen kohta. Että ei oo asia oikein asiallisesti hoidettu. Sillon semmonen asia korjaantuu niinku sillä paremmin. Mä yritän keksiä siihen oikeaa konstia, miten ne asiat kuuluis hoitaa. H13

Kyllä siinä niinkun on suhtautuminen noissa turvallisuusasioissa on muuttunu, aika paljon tarkemmaks on tullu ja kattoo nyt, että ne kaiteet on ja kaikki muutkin on kunnossa. Ei pelleile enää. Joo, on tullu huolehtivampi silleen ja kattoo nyt vähän välii, missä se työkaveri menee. Mut sit tää mun työpari, joka mulla itte on ni on ite tosi, että kaiteet pitää olla. Harva (ammattinimike) ni ne on vähän semmosia tämmösiä, että laitetaanko niitä kaiteita vai..? No ei tähän nyt tarvi, et tää nyt tässä vaan on... H11

No sen mä oon ainakin oppinu ja päättäny, että se puuttumiskynnys pitää olla äärimmäisen matala sillon, kun puhutaan työturvallisuudesta. Että ei voi niinku katsoa läpi sormien, että jos määräys sanoo, että kaikilla on kypärä, ni kaikilla on kypärä. Jos ei oo kypärää, ni voi olla siellä tontin ulkopuolella, eikä saa palkkaa. Menee tontin sisäpuolelle, on kypärä ja maksetaan palkkaa. Ja telineet pitää olla asialliset. Et ei oo semmosta, että mä käyn äkkiä vaan tossa. Niitä voi sit jokainen tehdä omalla riskillä kotona, jos haluaa. Mutta tota niinku, et lähettää jonkun toisen tekeen jotain työtä eikä anna sille niinku välineitä siihen, niin semmosta ei sais sattua. Ja se puuttumiskynnys pitää olla niinku tavallaan kaikille sama. Ei voi olla jotain joukkoo, joka saa tehdä jotain. Ja sitten toisien tekemisiin puututaan. Vaan se kynns pitää olla mun mielestä. Sääntö on sääntö ja noudatetaan sitä. Ja mitä vähemmän poikkeuksia, ni sitä helpompaa siellä valvonnassa. H12

Kyllä se semmonen tapahtuma on, että kyllä mä sen läpi elämäni mukana kuljetan. H12

Kyllä opittiin. Ja ja kai musta on tullu jäkättäjä, mutta sitä kai mä oon aina ollu. Työsuojelu, työturvallisuus se on niinku mun lempiasiani ja aihe tänä päivänä. Ja oli se sitä ennenkin, mutta nyt mulla on näyttö, nyt mulla on uskottavuus. H13

Mä olen yrityksen kehityksen kannalta kuulemma suurin riippa, vaikka tää on mun yritykseni. Että mä haluankin olla mielummin se riippa, kun se että sanon, että se meni varsin vauhdikkaasta, mutta sit näin paljon jäi ladun varteen porukkaa. Ei sinne ei saa jäädä ketään. Niin arvokasta se työ ei koskaan oo. Ei mikään työ. H13

5. Tulosten pohdintaa

Kertomusten voima

Tässä hankkeessa haettiin uudenlaista lähestymistapaa rakennusalan työturvallisuustutkimukseen. Lähtökohdaksi valittiin tapaturmia kuvaavat kertomukset ja niiden analyysi. Rakennusalan työturvallisuuden kehittämiseen ja tutkimukseen on panostettu viime vuosina, mutta kertomusten ja narratiivisen analyysin käyttö ovat vielä rakennusalan työturvallisuustutkimuksessa uutta. Vastaavaa tutkimusta ei Suomessa ole tiettävästi aikaisemmin tehty.

Tutkimuksesta saadut kokemukset ovat rohkaisevia ja puoltavat laadullisen tutkimuksen aseman vahvistamista rakennusosalalla. Tutkimukseen oli helppo löytää osallistujia ja haastatellut henkilöt kertoivat hyvin avoimesti tapaturmista sekä elämänvaiheista onnettomuuden jälkeen. Ihmisillä tuntui olevan aito halu kertoa kokemuksistaan, mikä teki tutkijoiden työn helpoksi. Tutkimus myös tuotti uudenlaista näkökulmaa tapaturmiin ja niiden seurauksiin. Tutkimus avaa esimerkiksi sitä miten moninaisia onnettomuuksien vaikutukset ovat ja miten erilaisia elämäntilanteita onnettomuustilanteet käynnistävät.

Kertomuksellisella aineistolla on arvoa itsessään, jopa ilman analyysia. Kertomukset tuovat tapahtumat lähelle kuulijaa ja kertomuksiin on helppo samaistua. Kertoja saa äänen ja kasvot, vaikka aineisto olisikin anonyymia. Kuten eräs aineistoon tutustunut henkilö totesi ”alkaa nähdä kasvoja edessään, vaikka ei tunnekaan ketään näistä ihmisistä”. Kertomusten avulla voidaan siten jakaa kokemuksia ja kokemuksista voidaan toivottavasti oppia. Kuten Timo Airaksinen totesi Ratuke-seminaarissa 12.11.2009

”Pitää kertoa tarinoita. Ihmiset uskovat tarinoita paljon paremmin kuin mitään muuta valistusta.”

Moninainen tuen tarve

Tutkimusaineistossa käy ilmi vakavien tapaturmien kokonaisvaltainen vaikutus ihmisten elämään. Onnettomuudesta toipuminen on paljon muutakin kuin terveyden palauttamista. Onnettomuuden kokeneet kertovat mm. onnettomuuden vaikutuksista läheisten elämään, taloudellisista huolista, sosiaalisista ja mielenterveydellisistä ongelmista, vakuutusprosessien, sairaanhoidon ja kuntoutuksen haasteista sekä uudelleen koulutukseen sijoittumisen ja työelämään palaamisen haasteita.

Taloudelliset huolet ovat aina voimakkaasti läsnä, kun työelämään paluu viivästyy. Onnettomuuden kokenut joutuu miettimään, miten kuntoutus ja sairaanhoitokulut saadaan maksettua tai millaisilla työtehtävillä henkilö vastaisuudessa itsensä tai perheensä elättää. Pitkä sairausloma aiheuttaa tulojen menetyksiä myös puolisolalle, mikäli tämä toimii puolisonsa omaishoitajana.

Tapaturman sattuessa henkilö joutuu uusien haasteiden eteen kuten hoitamaan vakuutuskorvausprosesseja. Vakuutuskorvausten hakuprosessi koettiin usein niin monimutkaiseksi, että onnettomuuden uhrin tarvitsivat niihin ulkopuolista apua. Monet haastatellut olivat tyytymättömiä vakuutuspäätöksiin tai niihin liittyviin prosesseihin. Tämä aiheutti katkeruutta, lisää taloudellisia huolia ja epävarmuutta tulevaisuuden suhteen.

Jotkut tutkimukseen osallistuneet kertoivat sosiaalisesta syrjäytymisestä, masennuksesta ja jopa itsetuhoisista ajatuksista. Ystävät eivät enää pitäneet yhteyttä eikä uusia ihmissuhteita ollut helppo luoda, varsinkin kun onnettomuudesta saadut vammat haittasivat harrastamista. Myös arkiaskareet vaikeutuivat ja ihmiset joutuivat turvautumaan entistä enemmän muiden apuun.

Osa haastatelluista kiitti työnantajaltaan, sairaanhoidon ammattilaisilta, ammattiliitolta tai läheisiltään saamaansa tukea. Joukossa oli kuitenkin paljon tarinoita siitä, että useampi osa-alue oli jäänyt huonolle hoidolle. Onnettomuuden jälkeiseen kuntoutukseen, sairaanhoitoon, sosiaaliseen tukeen ja erilaiseen ohjaukseen tulisikin kiinnittää kokonaisvaltaista huomiota. Tarvitaan kenties uudenlaista yhteistyötä sairaanhoidon, kuntoutuksen, vakuutuslaitosten, työvoimaviranomaisten, uudelleen koulutusta tarjoavien tahojen ja työnantajien kesken, että onnettomuuden kokenut saa tarvitsemansa tuen eri elämänalueilla.

Tapaturman vakavuus ja työelämään paluu

Tämän tutkimuksen tuloksissa yllättää se, että tapaturmien vakavuus ja työelämään palaaminen eivät korreloi oletetulla tavalla.

Aineistossa on toki runsaasti kertomuksia (perustapaus), joissa henkilö palaa pienen onnettomuuden jälkeen takaisin entisiin tehtäviinsä. Sen ulkopuolella jäävissä kertomuksissa korrelaatio on päinvastainen: pienen onnettomuuden jälkeen syrjäydytään työelämästä (häviäjät) ja hengenvaarallisen onnettomuuden, pitkien sairauslomien ja kuntoutusjaksojen kautta palataan takaisin uudelleen koulutukseen tai rakennusosalalle töihin (voittajat).

Näiden kertomusten kohdalla työhön palaamiseen ei näytä vaikuttavan niinkään se, mitä onnettomuudessa tapahtuu vaan se, mitä tapahtuu onnettomuuden jälkeen. Onnettomuuden jälkeen henkilöllä on mahdollisesti ollut vaikeuksia päästä ajoissa sairaanhoitoon, saada oikea diagnoosi tai oikeaa ja riittävää kuntoutusta. Näiden vaikeuksien seurauksena henkilön töihin paluu viivästyi, onnettomuudesta saadut vammat jäivät paranematta ja elämään kasautui erilaisia ongelmia.

Tämä tutkimus ei anna tyhjentävää vastausta siihen, miksi pientenkin onnettomuuksien jälkeen syrjäydytään työelämästä ja hengenvaarallisten onnettomuuksien jälkeen palataan takaisin työelämään. Tutkimus ei myöskään ota kantaa siihen päteekö ilmiö isommassa aineistossa. Tätä ilmiötä tulisi kuitenkin tutkia tarkemmin ja selvittää keinoja, joiden avulla jokaiselle ihmiselle taattaisiin mahdollisuus palata työelämään, entisiin tai nykyisiin työtehtäviin.

Turvallisuus ei ole yksityisasia

Timo Airaksinen totesi vuoden 2009 Ratuke-seminaarin esitelmässään, että turvallisuus ei ole yksityisasia. Yksittäisen henkilön turvallisuus ja sen kääntöpuolena turvattomuus vaikuttaa laajasti läheisten ihmisten elämään. Tämän tutkimusaineiston analyysi vahvistaa tätä käsitystä. Läheisen työtoverin onnettomuus tai kuolema aiheuttaa kriisin lähimmille työtovereille, esimiehille ja yhteistyökumppaneille, puhumattakaan onnettomuuden vaikutuksista lasten, puolison tai muiden läheisten elämälle. Kriisi vaatii käsittelyä ja eri ihmiset käyvät kriisiä läpi eri tavalla. Käsittelemättömänä kriisi voi johtaa esimerkiksi työkyvyn menettämiseen, työstä syrjäytymiseen, ennen aikaiseen eläköitymiseen, mielenterveysongelmiin tai alkoholismiin.

Kun rakennustyömaalla tapahtuu vakava onnettomuus, joutuu rakennustyömaan työjohto uudenlaisten haasteiden eteen. Tällöin työmaan työnjohdolta vaaditaan osaamista tai valmiuksia käsitellä onnettomuustilannetta työmaalla ja hankkia tarvittaessa kriisiapua työmaalle. Kysymys kuuluukin onko tällaista osaamista riittävässä määrin?

Onnettomuuksista voidaan oppia

Lähes tulkoon jokainen onnettomuuden kokenut henkilö kertoi oppineensa onnettomuudestaan. Osa oli hyvin motivoitunut myös palaamaan takaisin rakennusalalle sen vuoksi, että voisi hyödyntää oppimaansa rakennusalan työturvallisuustyössä. Myös esimiehet ja työtoverit kuvasivat oman toimintansa muuttuneen läheisen onnettomuuden jälkeen. Oppiminen edellyttää sitä, että onnettomuuksista tiedotetaan ja niitä käsitellään yrityksissä mahdollisimman avoimesti ja rehellisesti.

Ratuke-hanke

parantaa rakennusalan turvallisuutta

Ratuke-hanke on rakennusalan eri osapuolten yhteisyritys rakentamisen turvallisuuden kehittämiseksi. Hanketta ovat rahoittaneet Rakennusteollisuus, Rakennusliitto, Työsuojelurahasto, Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Työturvallisuuskeskus. Näiden lisäksi osapuolina ovat mm. rakennusliikkeet, vakuutuslaitokset, koulutusorganisaatiot, tutkimuslaitokset, henkilöjärjestöt sekä monet muut työturvallisuuden kehittämisen haasteeseen vastaajat.

Ratuke-hanke on osaltaan ollut mukana juurruttamassa rakennusalalle nolla tapaturmaa -ajattelua ja sen mukaisia toimintatapoja. Rakennusalan työtapaturmien määrä ja vakavuus on haluttu saada jatkuvaan laskuun. Tämä on vaatinut ja vaatii edelleen työtä rakennusalan turvallisuuskulttuurin ja -toiminnan muuttamiseksi. Työ rakennustyömaiden sekä niillä työskentelevien yritysten ja henkilöiden kanssa jatkuu.

Rakentamisen turvallisuuden kehittämisessä Ratuke -hanke pyrkii

- tavoittamaan rakennusalan eri toimijat ja henkilöstöryhmät työturvallisuuden tehtävien saattamiseksi luonnolliseksi osaksi jokapäiväistä toimintaa
- lisäämään eri osapuolten tietoa, osaamista ja yhteistyötä työturvallisuusasioissa
- luomaan jatkuvan kehittymisprosessin työturvallisuuden parantamiseksi
- aikaansaamaan uudenlaista turvallisuuskulttuuria ja -johtamista rakennusalalle
- vaikuttamaan positiivisesti alan imagoon sekä kiinnostavuuteen nuorison ja alanvaihtajien keskuudessa
- vähentämään välittömästi rakennusalan työtapaturmien määrää sekä niistä aiheutuvia kustannuksia ja kärsimyksiä.

Ratuke-hankkeen johtoryhmä

Reijo S Lehtinen
Tapio Jääskeläinen
Jari Korpisaari
Pekka Koskipää
Seppo Kumpulainen
Jussi Markkanen
Jukka Mäkeläinen
Esa Virtanen

Julkaisun jakelu:
Mittaviiva Oy, puh. (09) 2516 8800
Lars Sonckin kaari 10, 02600 Espoo
www.mittaviiva.fi

ISBN 978-952-92-8205-0 (sid.)
ISBN 978-952-92-8206-7 (PDF)